

tovariš

Tudi na Japonskem

Po burnih dogodkih na Formozi je prišlo do ostrih spopadov in demonstracij na Japonskem. 21-letni William Girard, vojak v konjeniški diviziji ameriškega poveljstva na Daljnem vzhodu, je na straži ustrelil revno Japonko, ker je pobirala prazne patrone na strelišču. Japonsko sodišče ga je poklicalo na odgovor, ameriško okrajno sodišče v Washingtonu pa je izročitev odklonilo. Ta sklep je strahovito razburil Japonce. Zlasti socialistična mladina v Tokiju je šla na ulice demonstrirati. Prišlo je do spopadov s policijo. Nato je ameriško vrhovno sodišče pooblastilo ameriško vlado ZDA, da izroči Girarda japonskemu sodišču. Girard pa se je medtem oženil. Vzel je 19-letno japonsko lepoticu Haru Suejama.

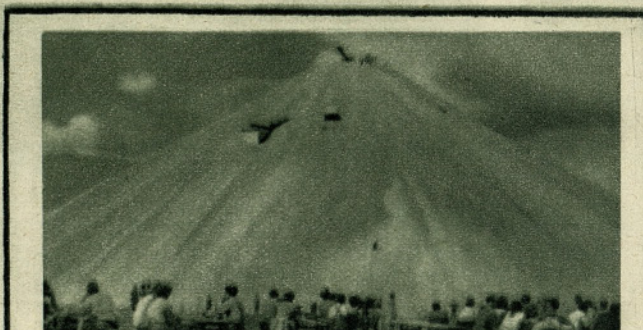
Naj ne uplahne pogum

Anna Marianni, bivša prvakinja na plesnih turnirjih v Italiji, je padla pod vlak in izgubila obe nogi. Ni obupala. Zagotovila si je nov obstanek kot učiteljica plesa in petja.

Zvezde sijo — na soncu

Poletje ponuja dovolj priložnosti, da se ob sončnih dneh uveljavljajo filmske zvezde na mnogih propagandnih posnetkih. Ena izmed teh je ljubka Luana Lee. Se ni dolgo, kar je vzšla ta zvezdica na filmskem nebu in že jo najdemo v ameriških 'magazinih'.

Nov poletni raj smučarjev

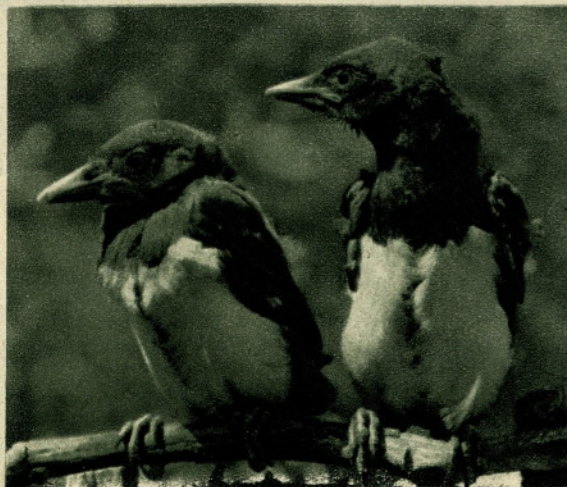
V Hirschau v Zahodni Nemčiji pridobivajo kaolin in izdelujejo porcelan. Odpadni rumenkastobeli prah se kopiči v gore. In čeprav ni ne vlažen ne gladek, je kakor nalašč za smuke, fin kakor najlepši pršič. Tako je nastal smučarski raj »Monte Caolino«.

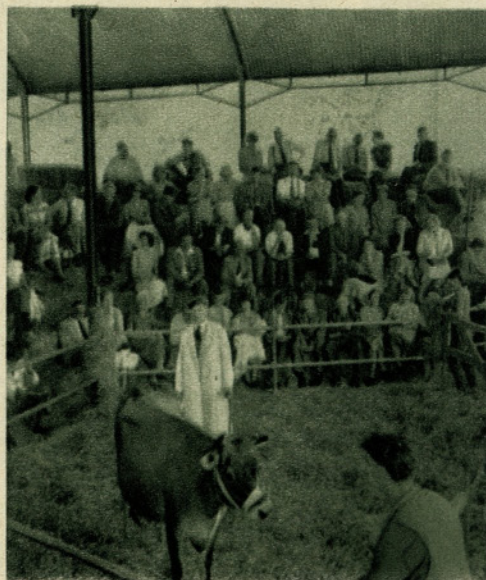
Najslavnejši dvojčici

Na svetovnem kongresu v Eindhovenu na Nizozemskem sta osvojili prvenstvo šestletni sestrici Klavdija in Marija Steffens iz Kölna. Ko sta se pokazali na odru, sedeči na svojem popotnem kovčku, sta mahoma osvojili srca ostalih parov dvojčkov, ki jih je bilo nad sto z vsega sveta.

V spodnjem kotičku

Tudi mladost ni vedno lepa. Če si pogledate tale parček, ne boste verjeli, da sta ti dve mladi sraki iz enega gnezda. Pa sta, čeprav sta videti kakor dve starki z različnima obrazoma in z različno ukrojeno toaletno. Ravno ta raznolikost izraza sestic iz istega sračjega gnezda je zamikala angleško mojstrico fotografije Jane Burton, da nam je tako, po svoje mično, predstavila mladi sraki iz letošnjega gnezda.

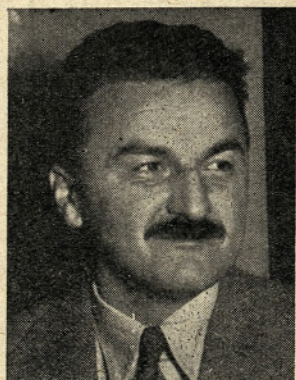

Dražba

Winston Churchill je dal nedavno izdražiti svojo govejo živino jerseyjske pasme, ki jo je gojil na svoji vzorni fermi v Chartwellu. Zbrali so se rejci z raznih angleških in škotskih veleposestev, saj so vedeli, da bodo na dražbi pri Winstonu kupili dobro, četudi ne poceni. Sir Winston je ostal doma v Londonu. Zastopala ga je hči mrs. Christofer Soames, ki je rekla: »Moj oče je imel svojo živinico res srčno rad, toda prišel je čas, ko ji je moral dati slovo.«

ZDRAVKO PEČAR,
komentator beograjske »Borbe«

Bela in rdeča zastava v Omanu

Vojna med belo in rdečo zastavo v Omanu je v središču svetovnega zanimanja. Beduini, ki živijo v notranjosti sultanata, so se razvrstili pod belo zastavo imama Galiba, Talibovega sina. Ti zahtevajo, da se odvzame oblast sedanjemu sultanu Saidu Ben Tajmuru, ki iz Muskata vlada tudi nad Omanom. Poleg rdeče zastave se namreč na njegovem kraljevskem dvorcu vije tudi britanski — Union Jack (britanska zastava).

Kje je torej to Omansko področje in kakšna so stara nasprotja in razprtije, ki so sedaj oživelja v pravi vojni, ki jo je pravzaprav zanetila nafta?

Mali sultanat Oman leži na skrajnem jugovzhodnem delu Arabskega polotoka in meri nekaj več kakor 100.000 km². Domnevajo, da živi na tem področju okrog pol milijona ljudi, vendar ni mogoče določiti natančne številke, ker so to pokrajine, v katerih ni bil nikdar izvršen popis prebivalstva, ljudje pa se stalno selijo, ko iščejo boljšo pašo in sveže vire za svoje črede kamel, ovac in plemenitih konj.

Oman je znan že iz pradavnih časov. Toda čeprav je teritorialno del Arabskega polotoka, je neverjetno slabo povezan s tem velikim, vročim ozemljem, ki krije v svojih nedrih dve tretjini svetovnih rezerv nafte. Oman ločijo od Arabije neprehodne puščave Rab Al Kali, Dahna in Velika puščava, preko katerih je prehod nemogoč, ker ni nobenih karavanskih poti in oaz ali studencev, pri katerih bi lahko napojili karavane.

Oman je bil stoletja velikanskega pomena zaradi svoje slavne piratske obale. Ta gusarska obala sega skoro poldrugi tisoč kilometrov daleč in je kar natrpna z visokimi skalnatimi soteskami in gorskimi vrhovi, ki se vzpenjajo tudi po 2000 m visoko. Med temi je narava ustvarila čudovita naravna pristanišča, nekdanja zaklonska in oporišča morskikh razbojnikov, ki so gospodarili v Perzijskem zalivu in na Arabskem oceanu. Piratska obala pa je bila znana tudi kot bogata zakladnica svile, dragocenih kamnov, rubinov in biserov, ki so jih s Ceylona, iz Indije in s Kitajskega prevažali v Evropo trgovci, a so na tej poti padli v roke pogumnih omanskih gusarjev.

Ko so v času kraljice Viktorije Britanske ustanovili svoje Indijsko cesarstvo, so takoj zavzeli tudi Piratsko obalo, da bi zavarovali plovbo, zraven pa še dobili strateško oporišče za svojo novo kolonijo.

Sedanje spopade v Omanu skušajo predstaviti svetu kakor nekakšna notranja nasprotja v Omanu. Toda dejansko so samo delno nastala za-

radi nasprotij med sektama Ibahidov in Šiitov.

Fanatični Ibahidi živijo v notranjosti okrog Nizve in Zelene planine — Džebel Akdara, a njihovi nasprotniki na obalnem področju. Medtem pa je jasno, da so stara nasprotja le povod za sedanji obračun okrog koncesij. Britanska letala so že večkrat bombardirala trdnjave Izki, Nizvo in Tanuf, na katerih so plapolale bele uporniške zastave.

Zdi se mi — če se ne motim — sem pred pol drugim letom srečal med nekaterimi sultani in emiri s tega področja arabskega sveta tudi takrat izgnanega Imama Galiba ali pa njegovega brata. Ti ljudje predstavljajo neverjetno zaostala in revna področja sveta. Na njihovi polti in tudi v fizionomiji je opaziti močan pečat Afrike, saj je bilo v Muskatu, in to še nedavno, naj-

večje tržišče s črnimi sužnji. Pripeljali so jih iz Zanzibara in Vzhodne Afrike.

Lepe črнке vitkih udov in z bujnimi rdečimi ustnicami, ki so polnile hareme gospodarjev, so dale svojim potomcem močan pečat starega kraja, od koder so prišle.

Vendar pa je omansko ljudstvo neverjetno žilavo in odporno. Uporaba sile, pa tudi reaktivnih letal, bo imela le začasen uspeh v boju s temi hribovci, ki ne poznajo strahu, čeprav se za njihovo »črno zlato« danes trgajo konkurenčne petrolejske družbe.

Vojaške operacije okrog Omana so pokazale globoka konkurenčna nasprotja, ki v tem delu sveta ločijo britanske in ameriške interese. Britanski tisk je z neprikrito ostrino pisal, da ta spopad lahko privede do razkola med ZDA in Veliko Britanijo, ki sta povzani skupaj v Atlantskem paktu.

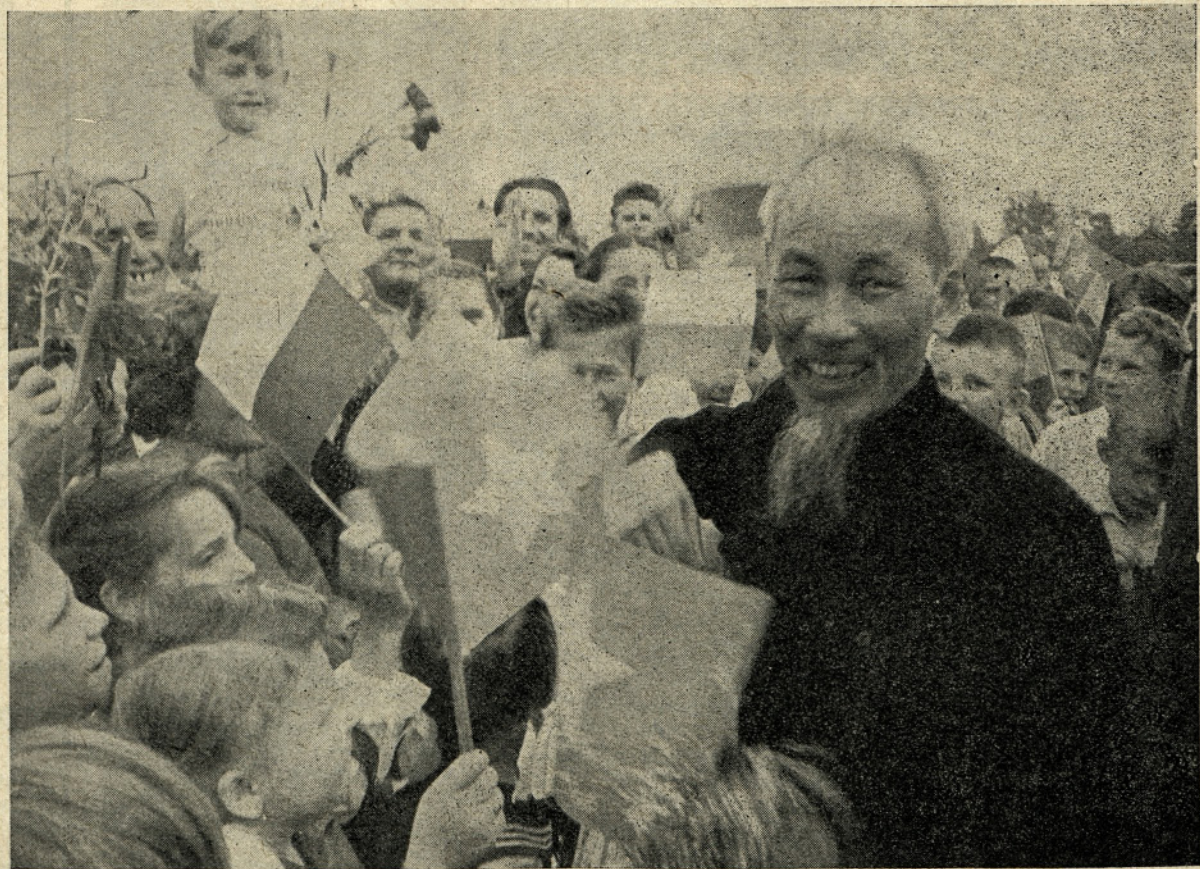
Gre kratkotalo za to, da področja Srednjega vzhoda, velike in vroče puščave, krijejo v svojih nedrih dve tretjini v svetu znanih rezerv nafte. Medtem ko so po vsem ostalem svetu podzemne zaloge nafte vse bolj izčrpana, je na bogatem naftnem področju v tem delu sveta drugače. Prav zaradi tega se danes razvija velika konkurenčna tekma med ameriški in britanskimi družbami, med katerimi si vsaka želi čim prej zagotoviti tista ležišča nafte, ki bodo omogočila še dolgo bogato eksploatacijo. Britanci so že

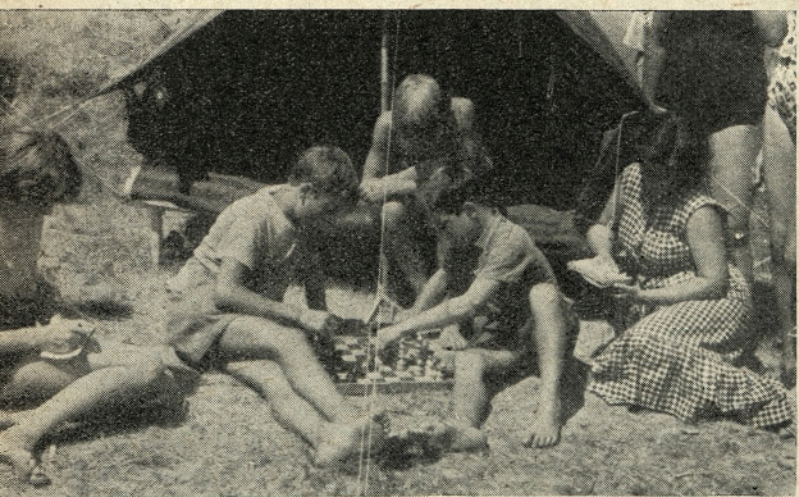
leta 1951 prenehali s svojimi vrtnji na področju Džebel Akdara (Zelene planine), ameriške družbe pa so bile srečnejše in so odkrile nafto. Toda ko bi morale začeti s črpanjem in za to dobiti koncesije, so se temu uprle britanske družbe. Sultanu v Omanu so prepovedale, da dodeli koncesije ameriškim konkurentom. Tako gre sedaj pravzaprav za to, da pride na oblast v Omanu garnitura, ki bo bolj naklonjena ameriškim interesom.

Vendar vse to kljub vsemu ne pomeni, da ne bi tudi Arabci sami odigrali važne vloge v teh deželah, ki šele nastajajo in okrog katerih »črnega zlata« se trgajo tuji. Arabski svet postaja iz dneva v dan bolj gospodar svoje lastne usode in bodočnosti in velike sile čedalje težje ravnajo z Arabci kot z ubogljivimi služabniki. Tak je primer tudi v Omanu, kjer vznemirjeni in prebujeni beduini vse odločneje zahtevajo, da sami upravljajo svojo državo in njeno bogastvo. Odtod tudi njihova zahteva, da Oman sprejmejo v Arabsko ligo. Zaradi tega Saudska Arabija, Egipt in ostale svobodne in neodvisne arabske države s simpatijami spremljajo uporniško gibanje v Omanu.

Nobenega dvoma ni, da pomeni sedanja vojna v Omanu še en dokaz več v korist tiste teze, ki dokazuje, da je treba iskati vir nemirov na Srednjem vzhodu v konkurenčnih in nasprotujočih si interesih velikih sil.

Te dni prispe k nam na obisk predsednik Neodvisne republike Indokine Ho Si Minh. Ta veliki revolucionar predstavlja za narode Jugovzhodne Azije simbol boja proti kolonializmu. Njegovo pravo ime je Njujen an Kvon, vendar je med ilegalnim delom večkrat menjal svoje ime. Ze leta 1930 je ustanovil KP Indokine, a je moral zaradi preganjanja Francozov zapustiti domovino. Ob japonskem napadu na Kitajsko, leta 1941, se je vrnil in organiziral odporiško gibanje. Takrat se je prvič pojavilo tudi ime Ho Si Minh, kar pomeni »tisti, ki se bliška«. Njegove čete so leta 1945 osvobodile Indokino in ustanovljena je bila neodvisna republika. Toda francoske oblasti niso spoštovale določil sporazuma. Začela se je odprta partizanska borba, ki je privedla do težkega poraza francoskih čet pri Dien Bien Fuju. Indokina si je dokončno pridobila neodvisnost.

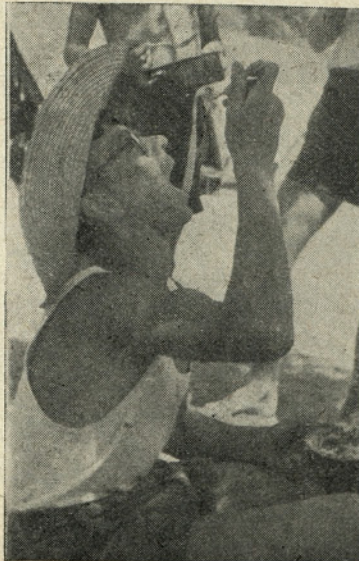
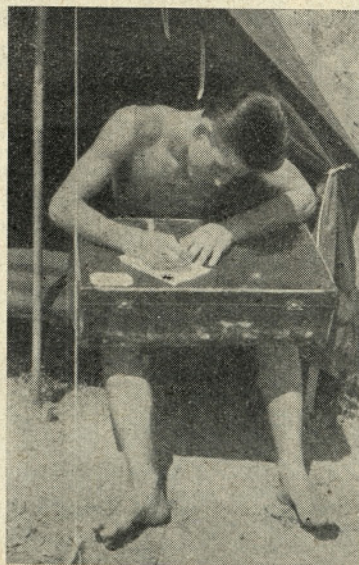

Slike od zgoraj navzdol: za taborjenje si ne morete misliti lepšega kraja, kakor ga ima kolonija partizanskih sirot: šotori med drevjem, v bližini morje. — Telovadba in razne igre prinašajo tem mladim ljudem mnogo razvedrila. — Kadar je kosilo in se iz kotla kadi in diši, se je treba podrediti redu. Tako vsak dobi svoj delež in vsi so zadovoljni. — V prostem času šahirajo, berejo knjige; skratka vsak ima svoje opravilo. — Miza je kovček na kolenih, v pismu pa je mnogo pohvalnih besed o taborjenju. — Pravijo, da je le-ta v šoli med odličnjaki, toda tudi pri »špagetih« bi mu ne mogli očitati nerodnosti.

V ŠOTORIH OB MORJU

Zvezi borcev Nova Gorica gre vsa čast, da se je spomnila partizanskih sirot v svojem okraju ter jim pripravila prijetno letovanje na Debelem rtiču pri Valdoltri. Če te slučajno zanese pot mimo njihovega »platnenega mesta«, boš imel priložnost videti mnogo mladih ljudi in nasmejanih obrazov. Doma so iz različnih krajev in vasi po goriškem okraju; po poklicu je nekaj dijakov, nekaj vajencev in učencev v gospodarstvu ter nekaj delavcev. Njih povprečna starost je od 12 do 23 let in vsi so partizanske sirote, vsi so potrebni morja, sonca in oddiha. Ni redek med njimi, ko se v njegovem zdravju še danes poznajo posledice vojne in pomanjkanja. Toda tukaj se bodo nedvomno dobro okrepčali, saj so z vsem dobro oskrbljeni, da posebej ne omenjamo izdatne hrane — njena dnevna vrednost znaša od 3500 do 3800 kalorij. Razen za kopanje in sončenje imajo vsak dan posebne ure za splošno vzgojo in izobrazbo, pa tudi za telesno vzgojo in razvedrilo. Za zaključek letovanja pa bodo obiskali tudi vse znamenite partizanske kraje in spomenike. Letovanje traja tri tedne in se bodo v dveh izmenah izmenjale vse partizanske sirote iz tega okraja, s čimer jim bo povrnjen vsaj delček tega, kar imajo drugi otroci v svojih skrbnih starših.

tovaris

Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 3/I, tel. 20-556. — Uprava: Tomšičeva ul. 4/II, tel. 22-575, poštni predal 239. — Naročniški oddelek: Titova 3

ŠT. 30 - 4. AVGUSTA 1957

VSEBINA:

Bela in rdeča zastava v Omanu

V šotorih ob morju

Jamstva in servisi

Ples v Križankah

Tobak, nikotin, pljučni rak in smrt

Tukaj počivajo...

Ognjena smrt gozdov

Nastaja »Leonardo da Vinci«

Diamantna mrzlica

»Kralj v New Yorku«

Novosibirsk

Ta tvoja roka mala...

Šerpe

Kdor se zanima za plesno umetnost, temu gotovo ni neznano ime Majne Sevnikove, prvakinje baleta ljubljanske Opere. V zadnji gledališki sezoni je z uspehom nastopila v Ohridski legendi in v Labodjem jezeru.

Ilustrirana revija »Tovariš« izhaja vsak teden. Izdaja časopisno podjetje »Slovenski poročevalec« — direktor Rudi Janhuba. — Glavni in odgovorni urednik Dušan Fortič. Tiska: bakrotisk tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani, besedni del tiskarna »Slovenskega poročevalca«. — Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Posamezna številka 50 dinarjev, mesečna naročnina 200 dinarjev. — Za inozemstvo mesečna naročnina 250 dinarjev. Poštnina plačana v gotovini. Ziro račun pri Kom. banki Ljubljana, št. 60-KB-5-Z-367 - z navedbo »Tovariš« - naročnina.

JAMSTVO IN SERVISI

Zgodba, ki jo sedaj lahko čestokrat slišimo, se začne približno takole: precej časa sva z ženo stiskala dinar za dinarjem in si kupila električni štedilnik in pralni stroj. Ali pa: srečno sem dobil poroke, najel kredit in kupil sesalec za prah... itd. Do sem gre še vse lepo in družina ponosno občuduje novo pridobitev. Naenkrat pa se zgodi zelo neprijetna stvar. Pralni stroj, sesalec ali kak drug gospodinjski stroj se je pokvaril. Začne se izredno zamuden in utrudljiv lov za mojstrom, ki mu bo spet uredil črevesje. Tako smo prišli do našega vprašanja: servisne delavnice.

Izbira v naših trgovinah je velika, vsaj večja kot je bila kdaj koli. Menda bi lahko trdili, da smo v naših trgovinah videli že skoraj vse vrste hladilnikov, od nemških, čeških, italijanskih in kaj vem še čigavih, celo serijo pralnih strojev, sesalcev za prah in na desetine drugih pripomočkov sodobne gospodinjstva. Pa tudi domače tovarne so se dobro odrezale in precej obogatile trg. Potihoma se je vrnila na trg stara, dobra navada — ki smo jo pred leti še tako pogrešali —, da ob nakupu stroja v večini primerov dobimo tudi listek z garancijsko dobo. Seveda to ne velja za vse izdelke. Toda...

Problem se začne že pri osvajanju proizvodnje v domači industriji. Kako zagotoviti, da bomo iz množice izdelkov, prototipov izbrali tistega, ki najbolj ustreza. Mimogrede, ljubljanski zavod za napredek gospodinjstva je na tem področju že marsikaj naredil in dal tudi marsikatero dobro pobudo. Zveza ženskih društev da lahko dragocena obvestila o kakovosti proizvodov, pomanjkljivosti in uporabnosti. Aparate in naprave pa je treba tudi vzdrževati in seveda še poprej pravilno uporabljati. Danes lahko v trgovini marsikaj kupite, toda le z malokaterim izdelkom dobite tudi točna navodila za uporabo. Za vzdrževanje pa je treba organizirati dobro servisno službo, ki bo raz-

polagala z vsemi potrebnimi napravami za vzdrževanje, popravila in tudi s potrebnimi nadomestnimi deli. Prav tako je potreben za servisno službo tudi izurjen strokovni kader. To pa velja prav tako za tiste izdelke, ki jih v naših trgovinah prodajajo z garancijsko dobo, kakor tudi za tiste, ki garancijske dobe še nimajo. Na kratko: tistim, ki v naših trgovinah kupujejo sodobna sredstva za težko prislužen denar, je treba zagotoviti tudi stalno uporabo teh sredstev.

Sedanje izkušnje pa nam kažejo, da se naše trgovine in trgovska mreža bore malo zanimajo za servisno službo. Za zdaj jim je še vedno glavni cilj, da svoje izdelke prodajo, kaj pa se z njimi dogaja, jih malo skrbi. Toda čas terja svoje in trg prav tako. Čedalje bolj je očitno, da je prav v interesu proizvajalcev, če so njihovi izdelki znani kot kvalitetni in če slovijo, da jih je mogoče vsak trenutek popraviti in nadomestiti izrabljen del. Zaradi tega je sedaj že napočil čas, ko lahko odločneje terjamo in morda celo z zakonskimi predpisi določimo, kdo mora skrbeti za servisno službo. Toliko bolj, ker to ni samo stvar posamezne tovarne, marveč stvar celotnega gospodarstva.

Prav tako to velja za blago, ki ga uvažamo iz tujine. Sedanjo poplavo izdelkov vseh mogočih tovarn in firm je treba urediti tako, da bomo kupovali večje količine samo pri tistem, ki bo zagotovil tudi ustrezno servisno službo in dal potrebne garancije. Kajti, če tak tovarnar daje garancije za izdelke v svoji državi in v naprednejših državah, mora to storiti tudi pri nas. Če tega pogoja ni voljan izpolniti, pri njem ni treba kupovati. Seveda pa je to naloga naše trgovine, to je kupca takih izdelkov in ne prodajalca. Potemtakem je treba zagotoviti samo uvoz tistih naprav in aparatov za široko potrošnjo, za katere tuji proizvajalec daje garancijo in pogoje za vzdrževanje in popravila. Pod tem pa razumemo, da ustvari

tudi servisno delavnico z vso potrebno opremo in najnujnejšimi rezervnimi deli. Če tega ne bomo z vso odločnostjo terjali, bomo še naprej dajali prodajalcem v tujini izredno ugodne pogoje in seveda po nepotrebnem praznili žepe potrošnikom. Prav gotovo je najugodnejše prodati tistemu, ki za blago ne zahteva nobene odgovornosti od proizvajalca.

O tem, kako organizirati servisno službo, je več mnenj in tudi več možnosti. Nobenega dvoma pa ni, da se bo potrošnja tiste vrste izdelkov, ki tako službo terjajo, še močno povečala in rasla iz dneva v dan. Zato bo prav gotovo najkoristnejše, če bomo ustanavljali specializirane servisne delavnice, na primer tako kot imamo posebne delavnice za popravila radijskih aparatov. Tako bi lahko imeli delavnice za popravilo hladilnikov, sesalcev za prah, manjših gospodinjskih strojkov, pralnih strojev in številnih naprav. Ker taka servisna delavnica v manjših krajih ne bi imela dovolj dela, bi prav lahko organizirali tudi potujoče delavnice in če že to ni rentabilno, vsaj zastopništva, ki bi posredovala med potrošnikom in delavnico. Potrebne pa so tudi zastopniške servisne delavnice. Velike možnosti nam dajejo tudi sedanje obrtne delavnice, ki jih je treba samo usposobiti za določena popravila.

Morda se bo komu zdela skrb za servisne delavnice manj važna, kot je v resnici. Tak naj se samo zamisli v položaj družine, ki je morda leto ali več hranila za nakup pralnega stroja in je že z majhno okvaro zgubila težko prislužene tisočake.

Naša zgodba, ki smo jo navedli v uvodu, se bo verjetno kmalu lahko končala tako, da bo lastnik aparata ali naprave mirno povedal: šel sem v servisno delavnico in čez nekaj dni bo spet vse v redu. Da pa bo stvar taka, je treba tudi s strani potrošnikov postaviti večje in ostrejšše zahteve in ne biti zadovoljen samo z lepo zunanjo obliko tega ali onega stroja.

Temu pismu izpod težke in nerodne kmečke roke se boste gotovo začudili. Toda, ker v tej rubriki objavljate predvsem pisma, ki jih pišejo »Tovariševi« naročniki o stvareh, o katerih razmišljajo in jih žulijo, sem se tudi jaz odločil, da napišem nekaj vrstic o koloradskem hrošču, ki nemoteno ali skoraj nemoteno v velikih množinah uničuje njive krompirja. Ze štirideset let kmetujem na srednje velikem posestvu tu v okolici Ljubljane in medtem sem doživljal »sedem suhih in debelih krave«, toda še tako slabe letine mi niso dale bolj misliti, kakor ta nenasičen zajedavec in uničevalec »kruha ubogih«.

Ko smo ga v tistih prvih povojnih letih zasledili v naših krompirjevih njivah, se je marsikdo zresnil nad pretečo nevarnostjo. Vedeli smo, da je nevarnost velika, zato smo proti koloradarju tudi množično nastopili in ga skoraj zatrli. Na žalost pa ne dovolj korenito in temeljito, zakaj v zadnjih letih se je pojavil še v večjih množinah in, če bo šlo tako dalje, kot je letos, v nekaj letih nam ne bo več treba pridelovati krompirja. Kaj to pomeni, vé vsakdo, ki pozna zgodovino krompirja in lakote, ki je pred udomačitvijo krompirja često razsajala po Evropi. Nič ne bo zanimal niti tega, da je krompir ena najbolj priljubljenih jedi, ki se da pripraviti na 99 načinov in na vsak način je okusna jed. Pri tem se samo čudim malomarnosti pri zatiranju tega hudega sovražnika našega blagostanja. Le pojdite v ljubljansko okolico in vsaj mimogrede si oglejte krompirišča, kjer zalega koloradarja kar mrgoli. Sicer je tu pa tam kakšna njivica kakega vrtičkarja, zaprašena z zaščitnim praškom, a to pomeni le toliko, kolikor kapljica v morje. Velike njive krompirja pa še niso videle človeka v vlogi koloradarjevega preganjalca, kljub temu, da grozi resna nevarnost, da bomo ostali čez nekaj let brez krompirja. Stvar pa je nujna, saj je ni njive, ki ne bi bila okužena od te zalege. Uničevati pa bi jo morali načrtno in učinkovito, pestno in temeljito s škropljenjem in zapraševanjem.

Nekateri se temu izogibajo zaradi stroškov in ne najmanj zaradi nemarnosti. Nekateri se ne zavedajo velike nevarnosti za krompir, pri čemer je delo posameznika ničevno in nekaj pomeni le prizadevanje vse okolice, vseh pridelovalcev krompirja.

Pri tem ni treba nikomur več vpraševati — kaj je treba storiti? Potrebni so ostri ukrepi, treba je predpisov, ki bodo določali posledice in tudi kazni, treba je uvesti nadzorovalno službo, ki bo nadzirala izvajanje ukrepov. Poslušati se je treba izkušnje drugih držav, vpeljati njihova zakonita sredstva. To je samo ena stran, druga je v tehnično dobro pripravljene splošni akciji za zatiranje škodljivca, oskrbeti je potrebna zaščitna sredstva in če so le-ta predraga, določiti tudi regres.

Se nekaj moram pripomniti. Slabost vseh odredb pri nas je, da so preveč popustljive do kršilcev in so zato tudi ob najhujšem sovražniku naše vsakdanje hrane — krompirja, neučinkovita in brez veljave. Torej!

Upam, da moj klic ne bo nalletel na gluha ušesa ter da se bo proti temu zlu, ki razsaja v obliki koloradskega hrošča, tudi nekaj temeljitega ukrenilo — dokler ne bo prepozno. J. Z., kmet iz ljubljanske okolice

Dan na dan hite avtobusi po naših cestah. Domači in tuji. Kakor mamuti se vijejo po belih trakovih, med polji in gorami, v naša letovišča. Kajpada je ob nedeljah in sobotah najživahnejše. Tedaj lahko v Ljubljani, če vas to še zanima, ogledujete najrazličnejše moderne tipe avtobusov iz raznih evropskih držav. Tudi naši dve potovalni organizaciji prirejata številne in udobne izlete. Zveza prijateljev mladine v Ljubljani pa je poskrbela za cenene in poučne izlete šolske mladine kakor tudi za dnevna taborjenja — kadar je sonce...

● V Zagrebu so postavili temeljni kamen Doma delavske univerze »Moša Pijade«. Stal bo na vogalu Beograjske in podaljšane Runjaninove ulice ter bo zavzemal površino 19.400 kv. m; predračun gradnje pa znaša 800.000.000 dinarjev.

● Eden od najbolj umetniško zanimivih večerov V. ljubljanskega festivala je bil nedvomno večer prvih izvedb slovenskih izvirnih simfoničnih skladb. Le-te so bile Marijana Lipovška »Vôznica«, Vasilija Mirka »Pesem naših mornarjev« in Blaža Arniča Sesta simfonija »Samorastnik«. Orkestru in mešanemu zboru Slovenske filharmonije je dirigiral Bogo Lesković, kot solista pa sta nastopila Janez Lipušček in Samo Smerkolj. Skladbe so bile zanimive, zelo v ospredje pa se je postavil s »Samorastnikom« Blaž Arnič in potrdil ime prvega slovenskega simfonika. Na Prireditvah Ljubljanskega festivala bi si želeli še več takih izvirnih večerov iz vseh področij domačega kulturnega uveljavljanja.

● Po jubilejni razstavi našega tržaškega likovnega umetnika Lojza Spacala, s katero je Okrajni muzej v Kopru odprl svojo malo razstavno galerijo, razstavlja v istih prostorih holandski slikar Toon Wegner. Le-ta razstavlja 20 grafik in gvašev, med njimi tudi nekaj del, ki so nastala v času zadnjega bivanja slikarja na slovenskih tleh. Toon Wegner je pri nas deloma že znan. Lani je razstavljal v Umetnostni galeriji v Mariboru, letos pa je že razstavljal v Zagrebu. Za nas je razstava tembolj zanimiva, ker dela, ki upodabljajo slovensko zemljo, preveva odkrito in iskreno prijateljstvo do naše domovine.

● V zvezi s Poletnimi igrami so v Dubrovniku odprli tudi razstavo o delu Iva Vojnoviča. Razstava je v prostorih Znanstvene knjižnice v Kneževem dvorcu in prikazuje s 153 eksponati pesnika Dubrovnika ob njegovih stoletnici rojstva.

● V srbski književnosti so pred kratkim izšli trije izvorni romani mladih srbskih pisateljev. To so roman Vladimira Paskaljeviča »Zlohotne tišine«, Svetlane Velmar - Jankovičeve »Brazgotina« in Jara Ribnikarja »Zakaj imate iznakažen obraz«. Vsi trije romani mladih piscev so vzbudili med bralci in kritiki precej pozornosti.

● Ob gostovanju v Benetkah je Drama Hrvatskega narodnega gledališča iz Zagreba doživela velik uspeh z uprizoritvijo Goldonijeve komedije »Ribiške zdrahe«. Delo je režiral znani slovenski režiser Bojan Stupica.

● V Celovcu je bila odprta razstava 50 umetniških del znamenitega slovenskega slikarja Gojmira Antona Kosa. Slovesni otvoritvi razstave so prisostvovali koroški politični in kulturni predstavniki, med drugimi tudi predsednik koroške deželne vlade — Ferdinand Wedenig.

● Znani ljubljanski dirigent Samo Hubad bo na vabilo Državne atenske filharmonije gostoval na Atenskem festivalu. Dirigiral bo Webera, Čajkovskega in Brahmsa.

● Znana ameriška pisateljica Pearl Buck, dobitnica Nobelove nagrade za leto 1938, je napisala nov roman pod imenom »Pismo iz Pekinga«. V njem pisateljica, ki je svoja mlada leta preživela na Kitajskem in se tjakaj rada povrača po vsebino svojih literarnih del, opisuje neprijetnosti zakonskega življenja Američanke s Kitajcem. »Pismo iz Pekinga« je zrelo umetniško delo.

Prvakinja baleta ljubljanske Opere Majna Sevnikova se je letos predstavila ljubljanskemu festivalnemu občinstvu kot Biljana v Hrističevem baletu »Ohridska legenda«. Beseda »predstavila« je morda le malce pretirana, zakaj ljubljanski ljubitelji baleta že dalj časa prav dobro poznajo Majno kot izvrstno plesalko in v zadnjem času tudi kot domiselno koreografinjo, ki posreduje svoje znanje mlajšim. Obe sliki kažeta plesalko Majno Sevnikovo v izmišljeni vlogi plesalke iz pravljice.

PLES

KRIŽANKAH

V davnih časih je živila mlada plesalka, ki se je naveličala plesati za gledalce. Zato je vsak večer po predstavi počakala, da se je gledališče izpraznilo, potem pa je celo noč plesala sama zase. Prav nič je ni motilo, da ni še s tako uspelim skokom ali plesno figuro sprožila viharnega ploskanja nevidnih gledalcev. Uživala je v plesu in le včasih je pogrešala soplesalca. Ker pa svoje skrivnosti ni mogla nobenemu za-

upati, si je partnerje izbirala kar med mrtvimi predmeti.

Kdo ve, morda bi nam njena skrivnost ostala za vedno skrita, če je ne bi nekega večera zalotil naš fotoreporter.

Takšna bi lahko bila zgodba o plesalki baleta ljubljanske Opere Majni Sevnikovi, ki jo predstavljamo našim bralcem v pričujoči reportaži. Resnica je seveda precej drugačna. Peti ljubljanski festival je z

uspehom končan in Križanke so se spraznile. Prebivalci v bližnjih hišah so menda s tem še kar zadovoljni, ker bodo lahko že ob devetih mirno spali v svojih posteljah. Manj je bil zadovoljen naš fotoreporter, ki je prosil Majno Sevnikovo, da bi samo zanj in njegovo kamero zaplesala improvizirani »Ples v Križankah«. Kakor vidite, je plesalka njegovi želji ustregla in tako je nastala naša reportaža.

Oglejte si slike po vrsti in priznati boste morali, da naša pravljica o plesalki, ki se je naveličala plesati za gledalce, le ni bila povsem iz trte izvita. Prva slika je za vsakega gledališčnika pošastna: prazni stoli. Plesalka iz pravljice pa je videti zadovoljna. Naslednji dve sliki kažeta našo plesalko s svojim partnerjem — kamnitim stebrom — ki je videti ob njeni vitki postavi nekam okoren. Na koncu pa še očarljiv poklon in predstava je končana.

O tobaku vemo, da je strupeno zelišče, ki ga ljudje uporabljamo za vzbujanje ugodja s kajenjem, žvečenjem in njuhanjem; učinkuje z nikotinom, ki resda v prvem trenutku nekoliko pomirja, sčasoma pa zastrupi organizem. Saj je dokazano, da nikotin ne škoduje zgolj kadilcem, ampak tudi delavcem v tobačnih tovarnah, ki pri svojem delu vdihavajo tobakove drobce in prah. Posledice takšnega vdihavanja so nervoznost, slabokrvnost, prebavne motnje; pri nosečih ženskah lahko pride tudi do splava. Tegobe, ki si jih nakopijejo strastni in dolgoletni kadilci, pa so mnogo večje in hujše.

Tobak sušijo pri nas na posebnih lesah ali pa ga obešajo pred hiše. Pridelovalec tobaka, ki ga vidimo na sliki, pridelava vsako leto do 1500 kg tobaka in zasluži s tem milijon dinarjev.

organi namreč sodelujejo pri tobakarski strasti in »prekletu zelišču« jih prizadeva posamič ali vse skupaj.

Med alkaloidi — dušikovimi in ogljikovimi spojinami s kisikom ali brez njega — je nikotin, oljen in brezbarven alkaloid, pač najbolj strupen in mnogo nevarnejši od nikoteina, izonikoteina, nikotirina in nikotelina. Stopnja strupenosti zavisi od tobakovih listov, njih kakovost pa od rastline, vskladiščenja in obravnavanja pred dokončno uporabo. Obdelava tobakovih listov je zelo raznovrstna. Znano pa je, da se tobakovi listi obravnavajo s približno dve sto snovmi, v glavnem s kisljinami, fenoli, plini, amoniakom in metilnim alkoholom. Poglavitna nevarnost tiči v nikotinu, strupu, ki povzroča neugodja v požiralniku, želodcu in pljučih. Najbolj prizadeva dihala.

Vdihavanje tobakovega dima draži notranje organe. Pri tem je posebne važnosti način kajenja, kajti ni vseeno, če vlečemo dim iz cigarete počasi in ga puhamo iz sebe, ali če delamo to strastno, naglo, intenzivno. Pri počasnem kajenju pride v pljuča le 0.4 do 0.5 odstotkov nikotina, medtem ko ga pri hitrem zgorevanju spravimo vase kar 40 do 65 odstotkov.

tobak,

*nikotinu, pljučni
rak in smrt*

Britanski svet za medicinska raziskovanja je nedavno objavil, da si je mogoče razložiti podvojeno število smrtnih primerov zaradi pljučnega raka v Vel. Britaniji samo s kajenjem cigaret. Že pred tremi leti je minister za zdravstvo v londonski zbornici poročal, da so zdravniki ugotovili zvezo med kajenjem cigaret in pljučnim rakom. Do podobnih zaključkov so prišli tudi v Ameriki. V Vel. Britaniji je danes položaj takšen, da vsak osmi kadilec umre za rakom na pljučih. Pri nekadilcih je to razmerje daleč narazen, namreč 1 proti 300. V zadnjem četrstoletju se je na Angleškem in v drugih civiliziranih državah močno povečala umrljivost zaradi pljučnega raka. Statistični podatki kažejo, da nastopa to obolenje pretežno pri kadilcih cigaret.

To dejstvo je zelo vznemirljivo ne le z vidika splošne higiene, ampak tudi zaradi položaja državnih financ. Vedeti namreč moramo, da ima angleško ministrstvo za finance velik dobiček od prodaje cigaret, ki

so državni monopol. Vsako leto vnovči angleška državna blagajna od prodaje cigaret 700 milijonov funtov. In to je velik denar. Kako nadomestiti ta izpadek, če pride do izgube? Tudi to so že premislili angleški finančniki. Pravijo, da bodo v tem primeru obdavčili prodajo slaščic.

Tobak je tujega porekla. Doma je v Srednji in Južni Ameriki, od koder so ga prinesli k nam po odkritju Novega sveta. V Evropi pripisujejo zasluge za razširjenje francoskemu poslaniku v Lizboni Nicotu, ki je gojil tobakove rastline na svojem vrtu in je prinesel od tam seme v Francijo. Tako se je tobak udomačil na evropskih tleh.

Tobak je enoletna rastlina, ki doseže višino do 1.5 m. Listi imajo različne oblike in velikosti. Na vrhu stebela so cvetovi rumene barve. Plod je dvodelni strok z mnogimi semeni. Tobaka je več vrst in kakovosti, v listih je od 1.18 do 6.4 odstotkov nikotina.

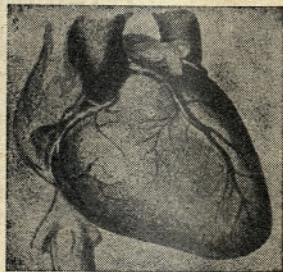
Liste pripravljajo v zeleni fermentaciji, s sušenjem, vlaženjem in tovarniško predelavo, rastline pa gojijo s presajanjem sadik. V Jugoslaviji pridelujemo izvrstne sorte tobaka v Makedoniji, Srbiji, Bosni in Hercegovini, Dalmaciji in Črnogorskem primorju, v Istri, Vojvodini, nekaj tudi v Sloveniji. Vsega pridelka ne porabimo doma, ampak ga izvažamo tudi v inozemstvo.

Človek si prižge tobak nič kolikokrat na dan in pri tem ne šteje cigaret ne vžigalic. Nekateri delajo to čisto mehanično, podzavestno in niti ne pomislijo na posledice. V Ameriki so dognali, da je med kadilci 65 odstotkov takšnih, ki jim sploh na misel ne pride, kaj pomeni nositi cigareto v usta. V trenutku, ko smo potegnili iz tobaka dim, smo že napravili usoden korak. Ne mislimo, da smo se s tem izpostavili smrtni nevarnosti, toda približali smo se ji vendarle. Saj smo postavili na kamen hude preizkušnje svoja pljuča, srce, ožilje, želodec, črevesje, a tudi oči in jetra. Vsi ti

Tobakov dim se zgosti v katranu, zapleteni mešanici raznih snovi, ki jih izločajo tobakovi listi. Ta dim so večkrat skušali analizirati, da bi prišli do nekega skupnega imenovalca, toda stvar se ni posrečila. Larson, ki je delal analize nikotina glede stopnje amoniaka in kisljin, je dognal, da vsebuje liter cigaretne dima 7.1 miligrama nikotina. Še bolj značilne so ugotovitve o prisotnosti nekaterih kisljin. V litru dima jih je do 6.7 mg, od tega 0.35 mravljinčne kisljine. Nikotin je torej med vsemi sestavinami tobakovega dima najpomembnejši, a tudi najbolj strupen. Zategadelj nam draži grlo. Poskusi so izpričali, da salificirani nikotin ni tako nevaren kakor nikotin v naravnih obliki in pridelovalci tobaka vedo, da so nepredelani tobakovi listi mnogo ostrejši kakor predelani tobak. V tovarnah ravnavajo s tobačnimi pridelki tako, da jih režejo in mešajo. S tem izravnavajo ostrine in nasprotja ter prilagajajo tobakove mešanice okusu kadilcev.

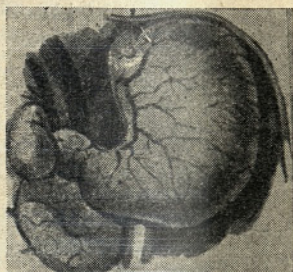
KADILČEVI ORGANI

SRCE

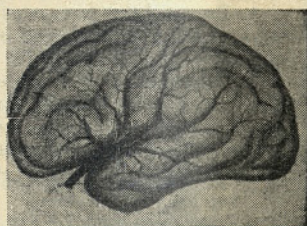
Če vam srce utripa v pospešenem ritmu, ako čutite kratke, rezke bolečine v okolju srčne mišice, v levi rami ali roki, je to resen opomin, da je prizadeto koronarno ožilje. Pozor! Ob količkaj intenzivni bolečini uberite pot k zdravniku in se posvetujte z njim o vašem stanju. Sami pa opustite kajenje, kar je prvi korak k izboljšanju zdravja.

ŽELODEC

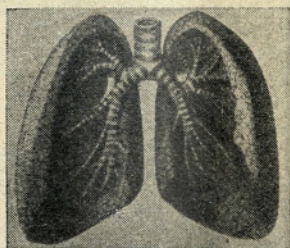
Pokažite jezik! Ali je glenast? Ste kontrolirali svojo težo in dognali, da v zadnjem času pada? Hrana vam ne diši in ne tekne, muči vas utrujenost, včasih nastopi driska. Mogoče se imate za to zahvaliti prekomerni porabi tobaka. Tobak vpliva na sluznice, na vegetativni sistem in na krvni obtok. Treba je skrbeti število cigaret ali se povsem odreči nikotinu.

MOŽGANI

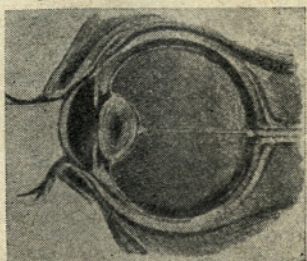
Vas trapi glavobol, navdaja občutek gnusa, imate drhtavico, vas mineva veselje do dela? Se vas loteva za vsako malenkost razburjenje, ki se končuje s pobitostjo? Vam peša spomin, se vam pri delu dogajajo »bedaste« napake ter ne morete obvladati najpreprostejših prijemov? Tudi tega je lahko kriv tobak. Posvetujte se s strokovnjakom!

PLJUČA

Ob najmanjšem naporu se javljajo motnje pri dihanju, n. pr. če se sklonite do čevlja ali pa če nekoliko povzdignete glas. Primeri se vam, da občutite neugodje, ko se uležete ali zleknete na ležišču. To so zanesljiva znamenja, da nekaj ni v redu pri dihalnih organih. Če kadite, skrbite porabo tobaka. Manj cigaret, a tudi manj intenzivnega kajenja!

OČI

Ali čutite pešanje vida, negotovost pri dojemanju optičnih vtisov, barvnih odtenkov, zlasti pomanjkanje občutljivosti za rdečo in zeleno barvo? Tudi temu je lahko vzrok prevelika poraba cigaret, a ne le cigaret, ampak tudi cigar ali celo tobaka za pipo. Ni treba biti od sile učen, da uganeš, kaj je treba storiti. Manj nikotina ti bo prineslo več zdravja.

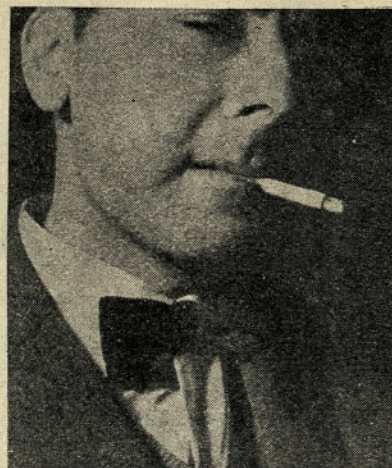
KADI REDNO, A VEDNO POČASI

Tip počasnega kadilca, ki mu tobak nikdar ne bo postal nevaren. Zakaj? — Zato, ker kadi premišljeno. Potegne dim le kdaj pa kdaj, v dolgih presledkih in ga ne vdihava, temveč ga polagoma puha v zrak. Njegov organizem, posebno jetra, sproti predela nikotinov strup, se ga iznebi ali pa nevtralizira snovi, ki prihajajo s telo s tobakom.

KADI MNOGO, VENDAR PRAVILNO

Če meniš, da moraš dosti kaditi, delaj to s pametjo! Potegni nekaj dimov, nato zavrzi cigareto! Ne bo ti žal, če ne zdaj, vsaj pozneje. Na ta način uničiš pri dvajsetih cigaretah le deset cigaret. Zavrgetel si res nekaj tobaka, napravil si pa neprecenljivo uslugo lastnemu zdravju. Kdor ne verjame, naj poskusi, a ne ko bo že prepozno!

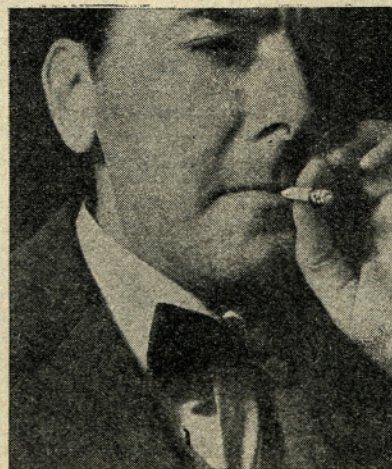
KADI MALO, A NAGLO

Ta kadilec ima navado, da vleče dim iz cigaret z velikansko naglico. Sicer zavrže cigareto, preden jo pokadi do kraja, a kaj to pomaga, ko potegne dim vsakih pet do deset sekund. Niti ne zaveda se, da inhalira nikotin. Tako pokajena cigareta za leže za štiri do pet normalno pokajenih cigaret in se enkrat gotovo-maščuje nad kadilecem.

KADI DO ZADNJEGA VLAKENCA

Tip kadilca, ki se najbolj izpostavlja nevarnosti zastrupljenja z nikotinom. V domnevi, da dobro gospodari s tobakom, pokadi vsako cigareto do ogorka. Pri tem si redno opeče kožo in blazinice na prstih. A vse to ga ne iztrezni. Tak način kajenja lahko postoteri nevarnosti, kajti če se kažejo okvare na zunaj, kakšne morajo biti šele v pljučih!

zdravniki? Preberimo nekaj takšnih sodb:

1. Kajenje ni vsem ljudem enako nevarno. Nekateri občutijo posledice v ostrejši, drugi v milejši obliki. Vzemimo n. pr. za povprečno količino kadilca deset cigaret na dan. Nekaterim se bo to zdelo malo, po pravici povedano pa je več kakor dovolj. Nadalje velja upoštevati kakovost tobaka. Gotovo je, da tisti, ki pokadi »povprečno« dvajset cigaret dnevno (v redkih primerih pa 50 do 60, kar pa se lahko stopnjuje celo do 120!) škoduje svojemu zdravju, posebno, če traja takšen eksces dalj časa. Dokler je človek mlad in zdrav, prenese marsikaj. Mlad organizem preмага vse težave, starejši pa se jim že bolj težko upira. Vprašanje je tudi, kakšno delo opravlja kadilec: lahko ali težko, ročno ali duševno, ali se mnogo giblje ali ves čas presedi za mizo? Z leti pridejo tudi nad kadilce naloge. Zato je priporočljiva zmernost, kontrola srca, ožilja, živcev, želodca, pa tudi notranje sekrecije.

2. V zadnjih tridesetih letih je viden porast obolenj za pljučnim rakom. To ni samo posledica novih in boljših diagnostičnih metod, katerih prej nismo poznali, ampak predvsem posledica novega načina življenja, novih navad, oziroma razvad. Življenjska doba se je podaljšala. Med boleznimi se pojavljajo tudi takšne, ki jih prej ni bilo. Pljučni rak se širi zaradi načina zgorevanja tobaka, zaradi vdihavanja dima in njegovih strupenih snovi. Dokazano je, da kajenje cigaret pospešuje raka na pljuči. Kaj je torej treba storiti, da omejimo obolenja te vrste? Zmanjšati moramo porabo cigaret!

3. Če bi bila nevarnost kajenja cigaret tako velika, kakor se često govori, bi velik del ljudi trpel zaradi raka na pljuči. Vendar pa ni tako. Dejal bi, da se da govoriti samo o nekakšni »neogibni« škodi, ki nastaja s kajenjem. Seveda pa ne tajim, da se je treba zavarovati

Zelo važna je stopnja vlage tobaka, kajti nič ne draži grla tako, kakor kajenje močno posušenega tobaka. Glede nikotina je treba vedeti, da ga organizem izloči pretežno s sečo. Proces oskrbe v glavnem jetra ob sodelovanju ledvic in pljuč. Vidimo torej, da se organizem sam brani odvisnih strupov in skrbi za razstrupljanje, kolikor ga more obvladati. V manjši meri pa odhaja nikotinski strup tudi z dimom v zrak.

Intenzivno izločanje sline, potenje, povečano delovanje ter izpraznjevanje črevesja — vse to pospešuje razstrupljanje zaradi nikotina — dokler je organizem dovolj gibčen in zdrav. Ko pa onemore, nastanejo zatiki in takrat mora poseči vmes zdravnikova roka.

Izkušnje kažejo, da so osebe, ki pokadijo dnevno 20 cigaret ali 20 g tobaka, precej podvržene živčnosti, bitju srca, motnjam želodca in vida ter da imajo navadno tudi slab tek. Prizadeti naj opuste kajenje za krajši ali daljši čas, pa bodo videli, če je to, kar smo povedali, res ali ne. Okrog 50. leta starosti se navadno pokažejo posledice, ki jih prej kadilec ne čuti: tegobe v koronarnem ožilju. Najvažnejši je seveda odnos med cigaretnim dimom in pljuči. Tu smo prišli do našega glavnega problema: pljučnega raka. O tej stvari si niti zdravniški izvedenci niso bili na jasnem do pred nekaj leti. Samo sumili so, da je med pljučnim rakom in tobakom neka zveza. Izkušnje so sum potrdile.

Porast rakastih obolenj na pljuči je, kakor danes zanesljivo vemo, v veliki meri posledica kajenja cigaret. Že poskusi, ki so jih v tej smeri napravili z živalmi, so pokazali na neko podlago, ki jo ustvarja nikotinov strup. Pri človeku so ti pojavi seveda še bolj očitni. Vpliv tobakovega dima na živčni sistem je nedvomno zelo velik in tehten, saj povzroča drgetanje, zmedenost in druge pojave. Kaj vidimo pri mladih kadilcih, ki se šele »vadijo« v kajenje? Ali jim ne prihaja sla-

Takšne in podobne slike srečujemo pogosto v tujem tisku. Z njimi priporočajo tovarne svoje tobачne izdelke, ki so seveda državni monopol. Na škodo, ki nastaja z njihovim razpečevanjem, pa le redki pomislijo. Zato je zanimiva akcija nekega poslanca v italijanskem parlamentu, ki je rimsko vlado opozoril z interpelacijo, naj bi prepovedala pretirano reklamo za tobak.

★

Zadnja tobakova letina je bila v naši državi izvrstna. Pridelovalcem se je delo izplačalo, kajti odkup je bil dober. Tam, kjer imajo zadruga, so ob nedeljah prirejali veselice z godbo in plesom ter dajali duška svojemu veselju. Na sliki vidimo pohod zadovoljnih pridelovalcev tobaka v Radovištu. Pred hišami stoje lese za sušenje tobakovih listov.

★

bo, dokler se ne privadijo dima in nikotinovega strupa? Redek je, ki ni prestal te preizkušnje. Šele pozneje se je temu privadil in postal dozdevno imun za škodljive posledice tobakovega strupa.

Po tem, kar smo povedali, se bo marsikdo vprašal: Kaj naj storim? Ali naj se na stara leta odvadim kajenja? Saj to je huje, kakor če bi se odpovedal hrani in zraku! — Počasi, tovariš! Strast, ki se je v dolgih letih in desetletjih zakoreninila v tebi, se kajpada ne da izruvati v enem dnevu, ampak počasi. Res, treba se je odvaditi cigaret ali pa tvegati, da te pobere pljučni rak! Odločiti se je treba za eno ali drugo, srednje poti ni. Le izjemoma je še majhen izhod, seveda če hočeš biti pokoren! Takole je to: kadilec, ki uniči na dan 20 cigaret, naj skuša svojo kadilsko strast skrčiti na polovico ali četrtno tega. Časih se to posreči! Pisek teh vrst je bil svojčas hud kadilec in je udušil

dnevno po 40 cigaret. Danes mu ne tekne nobena več. Seveda, brez premagovanja in obvladovanja se takšna reč ne posreči, a kdor ima voljo in se zaveda nevarnosti, ki se lahko izcimijo iz strastnega kajenja, bo tvegati tudi takšen poskus. Danes, ko se od vseh strani slišijo velike tožbe o naraščanju pljučnega raka, je vredno podvzeti vse, da se te bolezni ubranimo, če si hočemo podaljšati življenje ter si prihraniti muke, ki so vse prej kakor prijetne. Kako sodijo o vplivu kajenja glede na nastanek pljučnega raka

proti temu zlu. Pljuča moramo kolikor mogoče čuvati, ne jih izpostavljati nevarnostim. Sodim, da je največja dopustna poraba cigaret petnajst na dan. Kar je preko tega števila, gotovo škoduje zdravju.

4. Ali je res, da kajenje povzroča rakasta obolenja na pljučnem tkivu? — To se ne da tajiti. V zadnjih 20 letih se je število tovrstnih obolenj pomnožilo. Dokazano je nadalje, da se rakasta obolenja pojavljajo v mnogo večjem obsegu pri kadilcih kakor pri nekadilcih.

5. Specialist, ki je preštudiral na tisoče primerov pljučnega raka, pravi: »Zame je izven dvoma, da obstaja tesna zveza med porabo tobaka in pljučnim rakom. Skoraj vsi ljudje s tovrstnim obolenjem nam-

USTNIK

Tradicija postavlja Turke na prvo mesto med kadilci na svetu. Če po pravici ali ne, naj vsak sam presodi. Pri nas je prišlo v navado, da pravimo tistemu, ki mnogo in neprestano kadi: »Kadiš kakor Turki!« Ali je to upravičeno? Poglejmo! Izročilo, ki se nanaša na Turke kot prve kadilce na svetu, izhaja iz leta 1600. Tedaj je umrl turški sultan Murat IV. Pod njegovo vlado je bilo kajenje v Turčiji prepovedano in so vsakemu kadilcu odsekali glavo. Po Muratovi smrti je bila ta krutost odpravljena. Turki so začeli kaditi na vse pretege, kakor bi hoteli nadomestiti vse, kar so zamudili zaradi okrutnosti prejšnjega vladanja. Prišli so na glas največjih kadilcev na svetu. Vendar Turki kadijo s pametjo. Uporabljajo za kajenje posebne naprave, nargileje, ki odvzame tobaku pretežno večino strupenih snovi. Preden dospe dim v usta kadilca, se je ohladil ter izgubil pogubne sestavine. Ta način filtriranja tobakovega strupa sodi med najstarejše v zgodovini. Po turškem vzorcu danes uporabljamo ustnike, ki filtrirajo dim in nevtralizirajo tobakov strup. V naprednih deželah uporabljajo ustnike s kovinsko spiralo. Filter v ustniku prestreza in zadržuje nikotin od 4,5 do 9,5 odstotka. Seveda pa se naprava sčasoma obrabi in jo je treba očistiti ter nadomestiti. S pomočjo filtra se dim ohladi, preden pride v organe ter izgubi velik del svoje strupenosti in škodljivosti.

reč kadijo. Prej, ko so ljudje kadili pipe, je bilo več raka na ustnicah in jeziku, zdaj ko kade cigarete, pa se je bolezen preselila na pljučno tkivo.

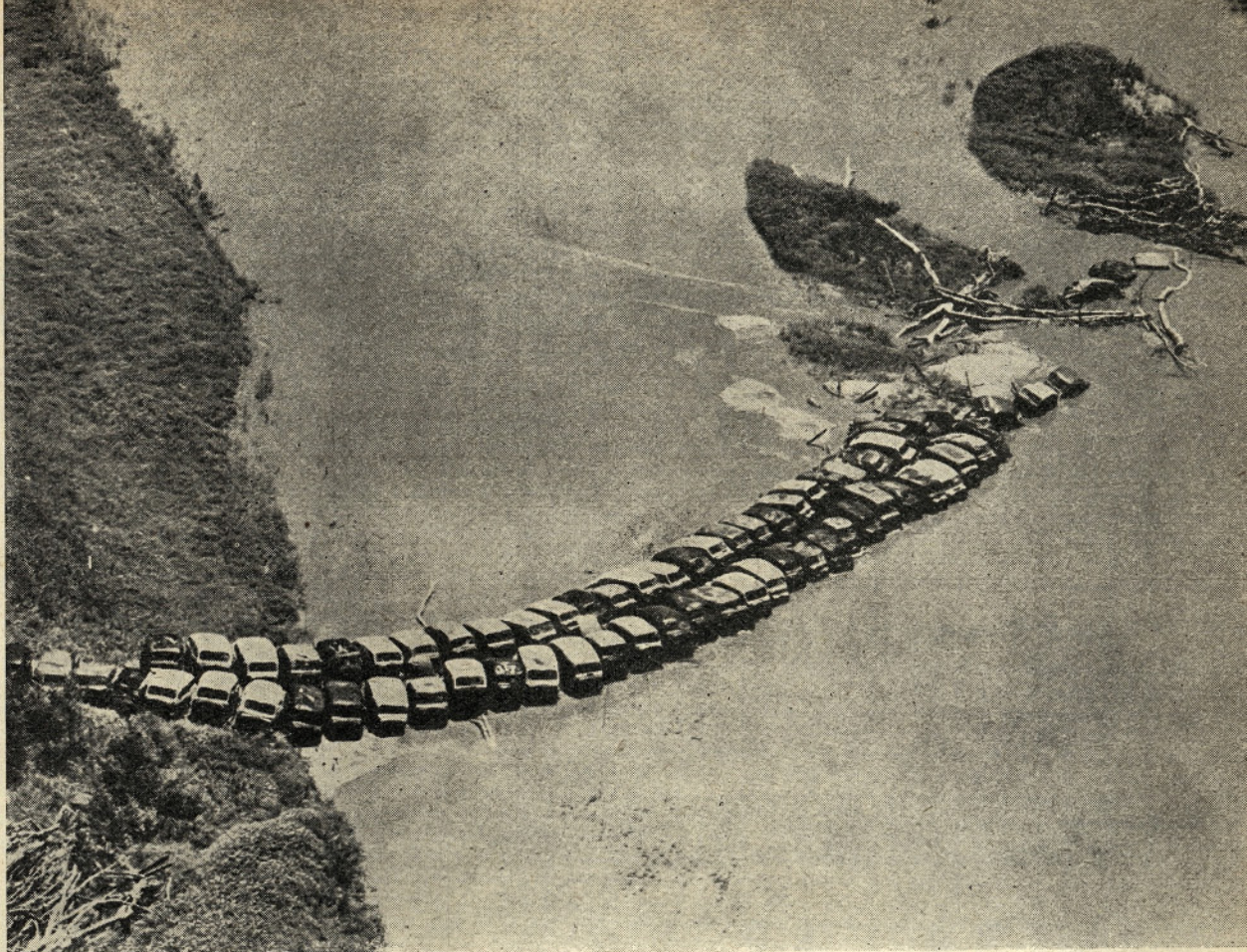
Kancerologi pa govorijo takole:

Ni dvoma, da obstaja zveza med tobakovim dimom in pljučnim rakom. To so dokazale vse dosedanje klinične preiskave in izkušnje. Tobakov dim ustvarja podlago za raka v pljučih. Edina pot, ki preostane v boju proti pljučnemu raku je, da priporočamo ljudem, naj se čimbolj omejijo v kajenju cigaret, če se že ne morejo popolnoma odpovedati razvadi kajenja.

V tobakovem dimu je tudi nekaj arzenika in benzopirona ter radioaktivnega kalija. Vsi ti činitelji podpirajo nastanek pljučnega raka.

Če cigarete »katranizirajo« prste, ne more biti najmanjšega dvoma, da povzročajo okvare tudi na dihalnih organih, na bronhijih in pljučnih krilih.

Statistika, ki jo je sestavil specialist Wynder l. 1953 pravi, da je bilo med tisoč ameriškimi kadilci 113 takih, ki so jim ugotovili raka na pljučih. Ti bolniki so pokadili povprečno po 35 cigaret na dan...

Tukaj počivajo...

Slovenski ljudski humor se je pošalil tudi z nagrobniki. Med naše najpopularnejše šegave pesmi se je uvrstila posmrtnica ranjkemu Martinku Kebru, čigar kosti in rebra počivajo na Bučki. In med najznamenitejše nagrobne napise se je uvrstil tisti, ki nam pove, da: »Tukaj počiva Janez Porenta, — naj mu trobi večna trobenta!« Nekje na Gorenjskem pa baje stoji tudi znamenje, na katerem je — bolj optimistično in bolj koristoljubno napisano: »Tukaj počiva stari Janez Mrak, kadar v malin nese...«

Tak veder napis bi lahko postavili tudi ob reki Cansas v ZDA. Tu so ustvarili pravo pokopališče porabljenih in dosluženih avtomobilov. Ob reki Cansas stojita mesti Topeka in Cansas City, obe znani po težavnih dostopih. Ker je reka Cansas zelo hudournna in je že nemalokrat napravila obilo škode, jo je bilo treba zajeziti. In domiselni inženirji javnih del so izdelali načrt za jez, ki so ga postavili na mestu Topeka. Pa kakšen jez! Za gradivo so porabili stare avtomobile, ki so v Ameriki brez cene. Za jez so zbrali vse avtomobile, kolikor jih je bilo zadnji čas pri Topeku in Cansas Cityju zmetanih čez breg. V dveh čvrsto sklenjenih vrstah so jih postavili v reko in napravili jez, ki je močnejši od betona. In kar je zanimivejše: stroški za vso to ropotijo so znašali celih — 180.000 dolarjev. Jez bi stal neprimerno več, če bi uporabljali, ne železobetona, marveč po stari metodi neštete vreče peska.

Najprej nekaj časopisnih vesti: Na ozemlju Jugoslavije vsak drugi dan vzplamti gozdni požar in vsak drugi požar je posledica nepazljivosti... Naši gozdovi trpe veliko škodo, a ne samo od požarov. Lesni tatovi posekajo za 338,251.000 dinarjev dreves, razni insekti uničijo približno za 170.558 hektarov iglastega in listnatega drevja. Vsako leto pa se v naših gozdovih vname okoli 400 požarov, ki uničijo nad 2000 hektarov gozda, medtem ko vsako leto pogozdimo komaj tisoč hektarov golih površin.

Časopisna poročila o gozdnih požarih so naravnost dramatična. Za primer samo eno: »Največji gozdni požar v Jugoslaviji v preteklem letu je trajal celih dvajset dni. Ogenj, ki je zajel 17. avgusta gozd Tomin Breg – Javorak v Črni gori, so gasili gasilci, pripadniki JLA in milice, obvezniki predvojaške vzgoje, civilne zaščite in okoliško prebivalstvo vse do 6. septembra. Škoda je znašala nad 15 milijonov dinarjev.

Letošnje pomladi pa je zagorela mlada hosta na hribu Košutnjak pri Kragujevcu. Ta hrib je bil pogozden do leta 1916, ko so gozd domala posekali avstroogrski vojaki. Mladina in meščani Kragujevca so Košutnjak postopoma pogozdovovali vse do leta 1948. Tega leta je bila pogozdena poslednja parcela. Nekega vetrovnega dne letošnje pomladi pa je zaradi nepazljivosti nekega lahkomišljenega človeka uničil požar devetletno delo tisočev ljudi.

OGNJEVA SMRT GOZDOV

Taki požari so pogostni: vsak drugi dan in vsak drugi požar je posledica nepazljivosti. Še ena pripomba: vsak štirinajsti gozdni požar povzročijo otroci s svojimi igrami.

Pri tem se vprašujemo: zakaj toliko gozdnih požarov, ki nam prinašajo tako velikansko škodo? Kdo in kdaj sme v gozdu kuriti ogenj? Kadar ljudje delajo v gozdu ali se v njem zadržujejo kakorkoli, imajo dva razloga, da kurijo ogenj: ali kuhajo ali pa se grejejo. Zakon, ki prepoveduje kurjenje ognja v gozdovih od 1. marca do 15. novembra, ni izpustil niti gozdnih delavcev. Dovolil jim je, da lahko kurijo ob vsakem času, toda le na določenih krajih, v zatišju, kjer gozd ni v nevarnosti in kadar ni vetrovno.

Toda, če bi sodili po številu požarov, ki so jih povzročili gozdni delavci, je teh »odrejenih« krajev preveč, razen tega pa pristojni premalo nadzirajo, če se gozdni delavci dovolj drže zakonskega predpisa. Drastičen primer kurjenja v vetrovnem dnevu je velik gozdni požar, ki je lani 29. avgusta opustošil gozd Gozdnega gospodarstva »Bor« pri Ivogradu v Črni gori. Tedaj je zgorelo za deset milijonov

dinarjev gozda. Taki požari se običajno pojavijo dopoldne. Delavci ali izletniki zapuste neugašeni ogenj, ko pa se posuši rosa, ogenj najprej zajame travo, nato pa še gozd.

Nedavno je bila objavljena vest, da se predvideva popolna elektrifikacija naših železnic. Ta vest je vzradostila zlasti gasilce. Ne zaradi udobnejšega in hitrejšega potovanja, temveč bolj glede na požarno statistiko. V prvih desetih dneh lanskega septembra so bili zabeleženi kar trije požari, ki so jih povzročile lokomotive: 2. septembra se je na ta način vnela hosta pri Titovem Užicu, 3. septembra pri Stalaču in 9. pri Kraljevu. Zabeleženi so bili tudi drugi požari, toda ti trije so nastali v okoliščinah, ko so iskre iz lokomotive padle med suho travo, od koder se je požar z bliskovito naglico razširil v gozd. Znana je stvar, da klasična lokomotiva »na premog« seje iskre in povzročajo požare ob progi, posebno kadar je suša. Poglavitna krivda je v nezamreženih dimnikih, v odmetavanju pepela ter v drugih tehničnih in disciplinskih nerednostih. Toda doslej se še ni primerilo, da bi bili krivci kaznovani. Da se

vname ogenj v gozdu, ni potrebno mnogo. Mnogokrat zadošča neugašen cigaretni ogorek. Avgusta 1956 so bili na tak način povzročeni v Srbiji kar štirje požari. Koliko požarov, a nikoli dovolj previdnosti! Jeseni lani se je dvakrat pojavil požar v gozdovih Daliblatske Peščare. Vzrok enega je bil neugašen cigaretni ogorek. Prav o tem požaru pripoveduje predsednik kovinske občine, Peter Kačavenda:

»Z motornim kolesom sem zavil na svoje dvorišče, ko so zatulile sirene za alarm. Mislim sem si, da gori neko naselje naše občine, in tako pohitel z motorjem proti Daliblatski Peščari. Dim se je razširil, toda ognja ni bilo videti. Spotoma sem obvestil gasilce v Gaju in Dubovcu, ki so bili takoj nared. Prišli smo do meje naše občine, a povsod samo dim... Dalje nisem mogel več z motorjem po pesku in gozdnih poteh. V bližini Grebenca smo opazili, da se ogenj z vetrom širi proti Kovini. Razjokal bi se bil od bolesti, ko sem videl, kako ogenj uničuje lepo drevje. Bilo mi je tudi hudo, da se z ognjem nismo mogli spoprijeti »v srcu« požara. Z izolacijo ognja smo začeli razmeroma daleč. Vsi banatski in beograjski

gasilci so dušili požar. Toda pripravljeni nismo bili, da se spoprimemo z gozdnim požarom. Imeli nismo zaščitnih oblek in gozdarških sekir. Ako ne bi bila priskočila na pomoč vojska — kaj bi se zgodilo! V sedmih urah je nad dva tisoč ljudi komaj obvladalo požar, ki je nastal od neugašene cigarete...

To je pred dnevi pripovedoval v beograjski Gasilski zvezi predsednik kovinske občine, ki ga je lani ogenj v gozdu Daliblatske Peščare dobrodu »opekel«, pa je prišel nabavit opremo za gašenje gozdnih požarov. Torej letos ne bodo nepripravljeni; a taki so redki.

Veliki nepridipravi, kar zadeva gozdne požare, so tudi turisti, saj so lani povzročili vzdolž jadranske obale nekaj večjih požarov. Ponoči pa so potem radovedno in nalvno občudovali to ognjeno »predstavo« in si domišljali, da je vroče dalmatinsko sonce zapalilo iglavce. Komisija je ugotovila povsem nekaj drugega. Požare na jadranski obali povzročajo nepazljivi turisti. To je sicer daleč od tega, kar se je dogodilo lani na francoski rivieri, ko so hoteli hotelirji drug drugemu odpraviti goste z zlonamerjnimi požari.

V naši državi je vsak drugi dan gozdni požar. Škoda, ki je velikanška, se da le približno izračunati. Ocenjujejo jo navadno komisije Državnega zavarovalnega zavoda. Če znaša škoda petnajst milijonov, se ta številka more vselej pomnožiti s številom let, s celimi desetletji, kolikor jih gozd potrebuje za svojo rast. Drevo raste kakor človek. V gozdnem požaru torej gori tudi čas...

★

Vsak drugi požar je posledica nepazljivosti. Pastir zakuri ogenj ali odvrže v listje in suho travo nugašen cigaretni ogorek. Spočetka je ogenj majhen in nihče ga ne opazi, toda ko zagori s polno močjo, je navadno že prepozno. Kdor more, hiti, da bi gasil...

★

Nikoli ne smemo pozabiti, da gozd potrebuje za svojo rast tudi sto in več let. In gozd je mogočen in dragocen, zato je tembolj vredna obzodbe nepazljivost, ki je največkrat vzrok požara, ki z velikimi čeljustmi žre vrednoto, ki jo rode desetletja in je nimamo več v izobilju.

★

Naši in tuji turisti imajo šotore, toda to je včasih hudo nevarno, če se temu taborjenju pridruži nepazljivost. Često se je zgodilo, da so pozabili pogasiti ognjišča. Tako je tudi prišlo do »ognjene predstave«, ki prinaša milijonsko škodo in požira veliko vrednost, ki se je kopičila v gozdu dolga desetletja, dokler je gozd raste.

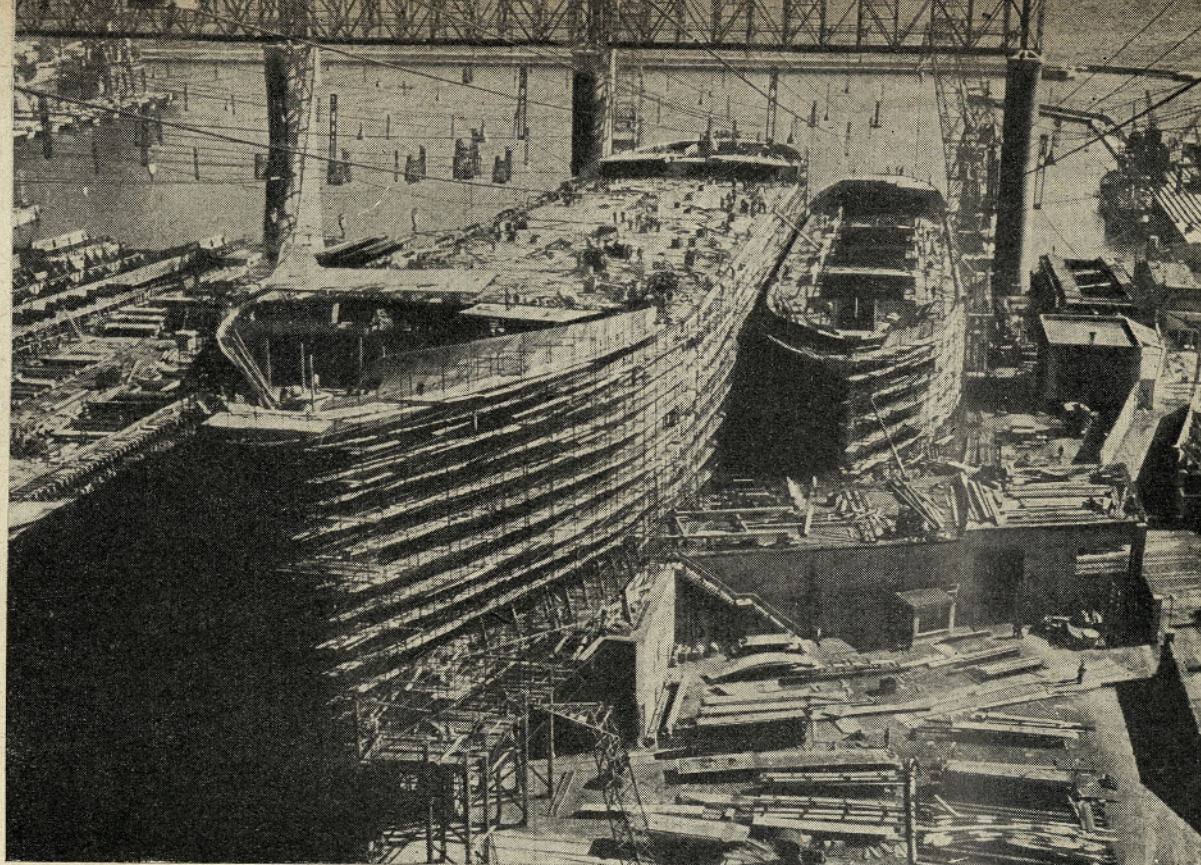
Požar uničuje tudi čas. Srbski znanstvenik Josif Pančić je govoril skupini učiteljev ob nekem gozdnem požaru na planini Rudnik v začetku tega stoletja. Učiteljem je dejal, naj učijo otroke čuvati gozd. Uničeni gozd je dvakratna škoda. Trenutna materialna škoda in škoda v času, ki se ne more nadomestiti, zakaj izgubljeni čas je za vedno izgubljen.

Če požari požrejo vsako leto za okoli 40.000.000 din gozda v naši državi, je to treba vselej pomnožiti z nekaj desetletji, dokler ne zraste nov gozd. Toda nikoli tak kakršen je bil ta, ki ga je požrl ogenj.

Tudi zdaj smo sredi poletja, razen vročine je še suša in ogenj še bolj grozi našim gozdovom. Pri tem pa je mnogo odvisno od nas, koliko jih bomo očuvali s pazljivostjo.

Ladjedelnica »Ansaldo« je največje podjetje te vrste v Genovi, pa tudi ena največjih ladjedelnic v Italiji in Evropi. Trenutno gradijo tu veliko petrolejsko transportno ladjo »Agrigentum«, ki bo imela 52 tisoč ton. Gnali jo bodo turbomotorji.

ITALIJANSKA PAROPLOVNA DRUŽBA »ITALIA«, KI JE LANI KONEC JULIJA IZGUBILA VELIKO POTNIŠKO LADJO »ANDREA DORIA«, JE DALA POBUDO ZA ZGRADITEV NOVEGA POTNIŠKEGA VELIKANA, KI GA BODO SPLAVILI PRIBLIŽNO V TREH LETIH, NAKAR BO ZAČEL PREVAŽATI POTNIKE MED EVROPO IN AMERIKO.

Nastaja „Leonardo da Vinci“

V ladjedelnici Ansaldo v Genovi stoji zasteklena dvorana, obsegajoča nad štiri tisoč kvadratnih metrov površine. V ta prostor, porisan z belimi in rumenimi premicami in krivuljami, imajo dostop samo povabljeni gostje. Tla so prekrizana s črtami različnih barv, gredo vstric in se sekajo, prepletajo in zavozlavajo. Obiskovalcu se zdi, kakor da je stopil v začarani krog. In kaj predstavlja ta mreža? Zasnutek nove velike ladje, prekomornika, ki naj nadomesti lani konec julija potopljeno ladjo »Andrea Doria«.

Na tlorisu, ki smo ga opisali, nastaja polagoma, delec za delcem osnova za ogrodje ladje, ki jo imenujejo za sedaj še »Konstrukcija 1550«, a bo pozneje, ko bo dograjena, dobila ime »Leonardo da Vinci«. Ne bo dolgo trajalo, ko bodo zasnovno spremenili v ogrodje. V gradbišču ladjedelnice bodo najprej položili močno jekleno ploščo, ki bo tehtala dvajset ton. Nanjo bodo nizali druge — vse dotlej, da bo trup v surovem stanju dograjen in goden za splavitev. Potem ga bodo spustili v morje in ga obdelovali naprej.

Minilo je skoro leto dni, da so stvari dozorele do opisanega položaja. Seveda, gradnja ladje za prekomorski promet ni lahka stvar. To je neprimerno težja gradnja kakor zidava še tako velike palače na suhem. Samo za priprave, posvetovanja, naročila materiala in drugo so potrebni ne le meseci, ampak leta. Gradbena dela na ladji pa so tudi sicer zelo zapletena. Vsako reč je treba dobro preudariti in preračunati. Ta postopek zahteva mnogo razmišljanja, poguma in tudi denarja.

13 DNI PO KATASTROFI LADJE »ANDREA DORIA«

Bilo je lani 26. julija, ko sta se na poti iz Italije v Ameriko v širini Nantucketa blizu Amerike srečali italijanska potniška ladja »Andrea Doria«, natovorjena s kakšnimi dva tisoč izseljenci, in švedska potniška ladja »Stockholm«. Na obeh so imeli radar in razpostavljene straže, toda kljub temu je prišlo do trčenja. »Stockholm« se je s svojim močnim jeklenim kljunom zaril ravno v sredino trebuha »Andree Dorie« in ga neusmiljeno razparal. Nekaj potnikov je bilo ubitih, nekaj se jih je utopilo. »Doria« se je držala nad vodo približno deset ur. Medtem so prekricali na »Stockholm« okrog sedem sto potnikov, ostanek pa na ladje, ki so prihitele na pomoč iz ameriških voda. Poveljnik »Dorie« se je hotel s ponesrečeno ladjo pogrez-

niti v hladni grob. Šele na poziv družbe »Italia« iz Genove se je podal na ameriško ladjo ter se pozneje vrnil v domovino. Dogodek je seveda našel odmev pred ameriškim pomorskim sodiščem. Tam je prišlo do poravnave in »Italia« v Genovi je prejela visoko zavarovalnino. Še preden se je to zgodilo, so v Genovi napravili sklep, da bodo izgubljeni prekomornik nadomestili z novim.

Na sedežu pomorske družbe se je zbrala množica administratorjev, inženirjev, risarjev in ladijskih arhitektov, po številu blizu sedem sto oseb. Sklenili so napraviti načrt za novo ladjo. Kdo jo bo gradil? Seveda Ansaldo, največje tovrstno podjetje v Italiji. Iz njegovih delavnic je izšlo že mnogo trgovskih in drugih ladij, ki z uspehom opravljajo prevozniško službo na italijanskih morskih progah. Ansaldo je gradil poleg tega še druge plovne objekte — križarke, rušilce, torpedovke — za italijansko vojno mornarico.

Tako sta se povezali direkciji paroplovne družbe »Italia« in ladjedelnice Ansaldo, ki imata obe sedež v Genovi ter sta le nekaj sto metrov narazen. Načelno se je govorilo o tem, ali bodo pri konstrukciji uporabili vijake in zakovice ali bodo jeklene in železne dele spajkali? Laiku se zdi to vprašanje mogoče odveč, v resnici pa je zelo tehtno, saj gre v danem primeru za približno 200 kilometrov vijakov, zakovic in žeblicev.

Nu, to stvar so hitro rešili. Sporazumeli so se tudi o tem, kdo bo napravil načrt za prekomornik. Delo so poverili dvema inženirjema, Vernarecciju in Rougieru. Dvainštirideset let že riše Rougier načrte za vojne ladje, potniške ladje, v zadnjem času tudi za tankerje. Zgradil je že na desetine vojnih ladij, ki so se dobro izkazale. Pri Ansaldo je napravil načrt za petrolejski tanker za 52 tisoč ton. Rougier dela s petimi inženirji in desetimi risarji. Sodeloval je že pri načrtih za »Andrea Dorio«.

231 m DOLŽINE, 28 m ŠIRINE

»Leonardo da Vinci«, kakor se bo imenovala nova ladja, bo merila v dolžino 231 m, v širino pa 28 m, medtem ko je bila »Andrea Doria« dolga 212 m, široka pa 27,40 m. Novi prekomornik bo imel 31 tisoč ton. Stroški so preračunani na 15 do 16 milijard lir. Pri celotnem delu za ladjo bo zaposlenih okrog tri tisoč delavcev vseh strok, seveda ne samo v Genovi, ampak tudi v drugih industrijskih področjih Terniju, Florenci, Milanu, Sempierdareni, Bologni in Legnanu.

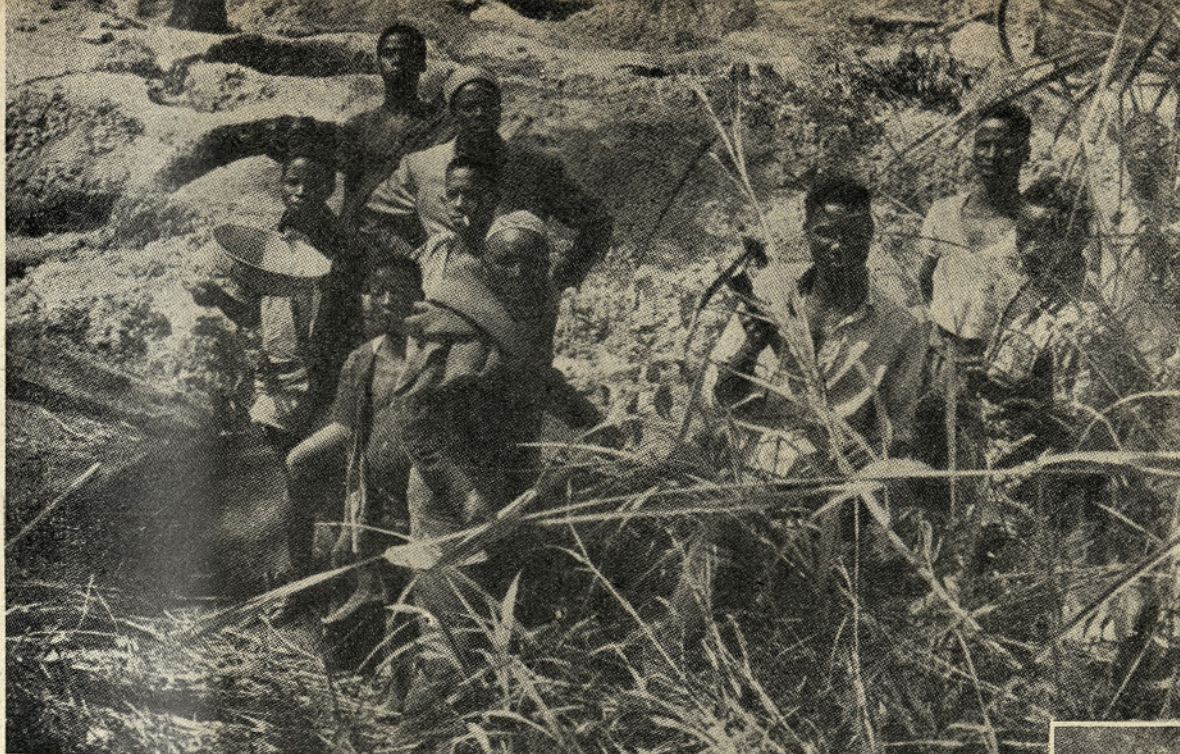
»Leonardo da Vinci« bo zgrajen podobno kakom »Colombo«, ki jo uporablja »Italia« za prekomorski promet med Evropo in Ameriko. Seveda pa bo konstrukcija izboljšana z izkušnjami, ki so si jih graditelji pridobili v zadnjih osmih ali desetih letih pri tovrstnih ladijskih konstrukcijah. Posebnost novega prekomornika bodo stabilizatorji, ki bodo dajali ladji večje ravnovesje, kakor se je dalo doseči doslej.

Pri konstrukciji ogrođa bo sodelovalo 1600 inženirjev, tehnikov in delavcev. Gradbena dela bo vodil 37-letni inženir Raffaele Bottino, ki je že 11 let zaposlen pri Ansaldo ter se je izkazal pri gradnji kakšnih trideset ladij različnih tipov. Bottino je sodeloval že pri gradnji »Andree Dorie«, zdaj pa gradi petrolejsko ladjo »Agrigentum«.

Genovska družba se loteva gradnje novega prekomornika zaradi koristi, ki jih ima od te vrste prevoznitva čez Ocean. V zadnjih letih so prepeljali iz Italije v Ameriko ali v obratni smeri blizu sto tisoč potnikov. Brez primernih ladij je takšno delo nemogoče.

Tekma v mednarodnem prekomorskem prometu je zelo razvita in ostra. Prvačijo Angleži s 83-tisočtonskim kolosom »Queen Elisabeth«, sledijo jim Američani z ladjo »United States«, ki ima 53 tisoč ton. Toda tudi Francozi nečejo zaostajati. Pravkar gradijo veliko prekomorsko ladjo »France«, ki bo stala 27 milijard frankov ter bo v stanju opraviti 46 voženj na leto med Evropo in Ameriko. Ta ladja bo zelo hitra in udobna, vozila bo z brzino 30 vozlov na uro ter bo tako urejena, da se jim ne bo treba v Ameriki zalagati z gorivom ne z živili. Oboje bodo natovorili v francoskih pristaniščih. Francozi so prepričani, da se jim bo to prevoznitvo dobro izplačalo. Tako bodo lahko stopili v dostojno tekmo z Angleži in Američani. In Italija? Tudi Italija ne želi zaostajati v tem oziru. Če ne bo mogla dohajati svojih velikih tekmecev, bo pač ostala nekoliko zadaj, toda izločila se ne bo.

Lani se je prepeljalo z ladjami čez Atlantski ocean 1 milijon 23 tisoč potnikov. Letalske družbe pa so vkrcale na svoja letala 800 tisoč oseb. To kaže, da kljub tehničnemu napredku in razvoju še vedno mnogo ljudi rajši potuje z ladjami kakor z letali. Seveda, vožnja na ladji je udobnejša in ker traja blizu teden dni, ima potnik hkrati priložnost majhnega oddiha z raznimi zabavami. Prevoz z ladjo torej še ni staromoden. Ljudje si še želijo takšnih potovanj in družbe za pomorski promet jim rade ustrezajo, saj imajo od tega velike dobičke.

Diamantna mrzlica v džungli

Diamant je dragulj, ki ga ljudje že od pradavnih časov najbolj cenijo. To je najtrši kamen v čisti kristalni obliki ogljika. V zgodovini slovi za najstarejšo deželo diamantov Indija, danes pa imamo najvažnejša ležišča diamantov v Južni Afriki. Težo diamantov merimo s karati, en karat pa je enak eni petini grama. — Sredi najgloblje džungle Francoske Gvineje v Afriki je nedavno zavladała diamantna mrzlica. Deset in desetisoče ljudi je spravila na noge, da so se dvignili na pot v Famanrodou. Kraj leži na ozemlju, ki je last francoske državne družbe Soquinex. Tja so se napotili tisoči srečolovcev iz vseh afriških dežel. Toda njih delo je težko: s krampi razkopavajo zemljo, skozi primitivna sita sejejo pesek ter iščejo diamantnih zrn, ki naj bi jih osrečila z bogastvom. Sreča pa je opoteča. Malokateremu se nasmehe, redkim razgali svoja nedrja. Diamantna mrzlica prinaša tistim, ki se ji vdajajo, več žalosti kakor veselja. Ko bi vedel, kaj ga čaka v džungli, kakšne nevarnosti prežijo nanj, marsikdo ne bi zapustil svoje kočice ter bi raje ostal doma v vasici z okroglimi kolibami (slika spodaj). — Boj tistih, ki se jih poloti pohlep po bogastvu, je vse prej kakor zavidanja vreden. Slika na levi zgoraj kaže, kakšen je lov za diamanti, na desni pa vidimo dvojico, ki seje pesek in čaka, kdaj se bo v njem prikazalo dragoceno diamantno zrno...

Kralj v NEW YORKU

Istočasno z največjimi svetovnimi časopisi objavlja Tovariš slikovno reportažo o najnovejšem Chaplinovem filmu »Kralj v New Yorku«. Kakor smo že poročali, je danes že skorajda sedemdesetletni mojster pred kratkim dokončal ta film, ki bo predvidoma še letos doživel svojo svetovno premiero. Ker so zadnji Chaplinovi filmi spričo visokih cen nedostopni našim podjetjem za izposojanje filmov, upamo, da bo pričujoča reportaža za naše cenjene bralce vsaj dobrodošel nadomestek.

1 Vladarja izmišljene dežele Estrovie, kralja Shahdova II., so nasprotniki pgnali s prestola zato, ker se je uprl njihovi zahtevi, da bi uporabljali atomsko energijo v vojne namene. Zatočišče je našel v Ameriki, kjer so ga na letališču pričakali radovedni novinarji in poslanik Jaume, ki je ostal edini zvest preganemu kralju.

2 Naslednji dan so časopisi na dolgo in široko pisali o velikanskem premoženju, ki ga je uspel rešiti kralj Shahdov II. pred uporniki. Ta vest je na žalost izmišljena, kajti kralj ni ostal samo brez krone, ampak tudi brez denarja. Zatorej ni nič čudnega, če ga sedaj zapušča tudi njegova žena, ki jo vidimo na sliki. Z ženskami so pač križi in težave, zlasti če se jim v žilah pretaka plava kri.

3 Srečanje z lepo Ann Kay (Dawn Addams), je za kralja Shahdova II. edino prijetno doživetje v tuji deželi. Seznanila sta se slučajno v hotelski kopalnici in mlada lepotica je obljubila sivolasemu vladarju, da bo šla zvečer z njim na sprejem, ki so ga priredili njemu na čast. Kralj Shahdov je tako srečen, da se ne more obvladati in zapleše v svoji hotelski sobi.

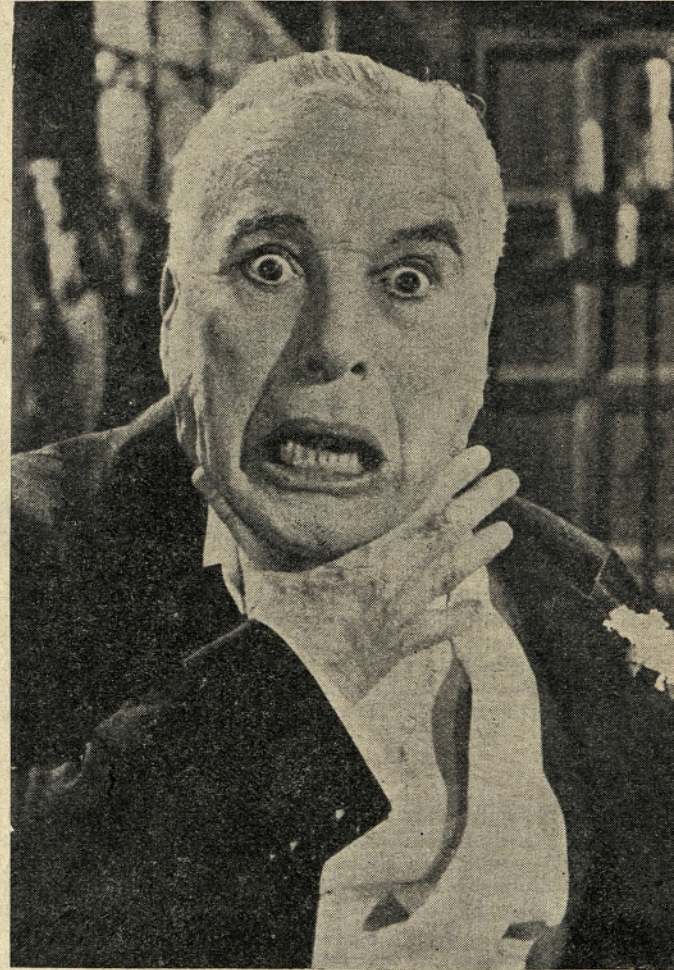
4 Prikupna Ann pa je v resnici spretni agent ameriške televizijske mreže, ki prenaša ves sprejem v reklamni oddaji za kozmetične predmete. Kralj seveda o tem nič ne ve, zakaj televizijske kamere so skrite in zato ima svojo spremljevalko za neumno, ko ta kar med uradnim kosilom začne na ves glas hvaliti čudovite kozmetične proizvode, ki jih proizvaja ta in ta tovarna.

5 Na željo vseh prisotnih recitira kralj Shahdov II., ki je znan kot dober igralec amater, Hamletov monolog. To seve zopet izkoristi lepa Ann za sporočilo milijonom nevidnih poslušalcev, da samo zobna pasta Oxytones zagotavlja slavnim igralcem njihove uspehe. Spričo njenega čudnega vedenja je kralj prepričan, da je v Ameriki vse dovoljeno in zato skupaj z gostiteljico pripravi še eno zabavno točko »Pri zobozdravniku«. Šele na koncu sprejema izve, da so njegov »program« prenašali po televizijski mreži.

4 Kraljev debut na televiziji je imel velikanski uspeh. Zato ga kar naprej nadlegujejo, da bi nastopil v različnih reklamnih oddajah. Ker je njegov finančni položaj vse prej kot rožnat, slednjič privoli, da bo za 50 tisoč dolarjev pil pred televizijskimi kamerami whisky »Zlata krona«. Toda, ker še nikoli prej ni pil te močne pijače — kralji pijejo samo vino — se pri tem skoraj zaduši. Gledalci so prepričani, da je vse to samo igrano in mu zato navdušeno ploskajo. Kralj Shahdov je postal čez noč v Ameriki proti svoji volji zelo popularen komik, čeprav mu je ta poklic kar se da zoprn.

7 Reklamne televizijske oddaje so postale stalen vir kraljevih dohodkov. Med drugim mora nastopiti tudi v oddaji, ki kaže, kako učinkuje neko sredstvo za pomlajevanje. Ker pa je njegov obraz preveč naguban, ga pred oddajo polepšajo v kozmetičnem salonu. Podoba je, da kralj navzlic pohvalam bolničarke ni preveč zadovoljen s svojim novim obrazom, ki je brez slehernih gub (desno).

8 Celo kraljeva prijateljica Ann ni navdušena nad uspehom plastične operacije. Nov obraz Shahdova II. pa ima še to napako, da ne dovoljuje svojemu lastniku, da bi se smejal. Zategadelj je kralj smrtno resen in samo upanje, da bo atomska komisija ugodno rešila njegov predlog za uporabo atomske energije v gospodinjstvu, mu vlije vero v bodoče življenje (levo).

9 V Ameriki je kralj spoznal tudi desetletnega Ruperta (tega igra Chaplinov sin Michael). Med njima se rodi iskreno prijateljstvo. Ko Ruperta izključijo iz šole, se kralj zavzame zanj, čeprav ve, da so njegovi starši osumljeni kot komunisti. Največji udarec za pregnanega kralja pa je novica, da je atomska komisija odbila njegov predlog za miroljubno uporabo atomske energije. Njegovo bivanje v obljubljeni deželi postaja čedalje neprijetnejše.

10 Rupertovega očeta so obsodili, ker ni hotel izdati komisiji za ugotavljanje protiameriške dejavnosti zahtevanih podatkov. Policija zasleduje tudi desetletnega Ruperta, ki ga najdejo v kraljevem stanovanju. S tem se začne Shahdovo nevzdržno življenje, ker se boji, da ga bo policija aretirala zaradi simpatiziranja s komunisti in zaradi skrivanja mladega Ruperta.

11 Kralj se mora zagovarjati pred Komisijo za ugotavljanje protiameriške dejavnosti. Pred razpravo slučajno vtakne prst v gasilsko brizgalko in ga ne more več izvleči. Ne ostane mu torej drugega, kot da pride pred komisijo skupaj z dvajset metrov dolgo cevjo, ki se vleče za njim kot kraljevski plašč. Čeprav je komisija ugotovila, da ni kriv, kralj Shahdov noče niti trenutka več ostati v Ameriki in se vrača z letalom v Evropo. Košček srca pa je pustil onstran luže pri Rupertu in morda tudi pri Ann, ki bo tudi tu in tam pogrešala smešnega kralja.

Po novih širokih ulicah se je razvila mreža avtobusov in trolejbusov, ki povezujejo okoliška naselja s središčem. Samo tam še lesene hišice spominjajo na carsko Rusijo

★

Nepregledna Sibirija je do Velike oktobrske revolucije samotarila in čakala svojih pravih odkriteljev, ki bodo zarezali široke brazde in ustvarili nova mesta. To se je v zadnjih desetletjih zgodilo. Deviško, polno zemljo je na nepreglednih ravninah zaoral plug, tisoč ali celo sto tisoč velikih plugov s traktorji. In velikanske kosičnice požanjejo vsako leto nešteto ton pšenice in drugega žita. Sibirija, za carskih časov obdelana komaj do 7%, je danes vsa v novi rasti. Pa ne samo kmetijsko z neštetimi kolhozi in strojnotraktorjskimi postajami, marveč tudi industrijsko, s povsem novimi centri,

NOVOSIBIRSK

je mesto velike prihodnosti • V razvoju Sibirije mu pripada izredno pomembna vloga • Tu se razvija povsem novo življenje • To dokazujejo tudi naše podobe

Največje sibirsko mesto Novosibirsk je praznovalo lansko poletje s tričetrt milijona prebivalcev zlati jubilej svojega nastanka. Novosibirsk ima največje strojne tovarne v Sibiriji in zalaga s stroji pretežni del Kusbasa, industrijskega in rudniškega Kuznečkega bazena. Ima pa tudi veliko tovarno avtomobilov in obsežno razvito trgovino z lesom in živili. To središče v zapadnosibirski industrijski oblasti leži zemljepisno v sredini Sovjetske zveze. Tu si segata v roke Sibirija in Srednja Azija. Mesto raste in z njim rasto novi ljudje.

Seveda ima naglo rastoče mesto tudi moderne kulturne ustanove. Središče kulturne dejavnosti je krasno gledališče. Na sliki je pogled na hodnike v odmorih.

Po glavnih ulicah se razvija od zgodnjega jutra do poznega večera živahen promet. Mesto je založeno z izdelki in dobrotami iz vse Sovjetske zveze.

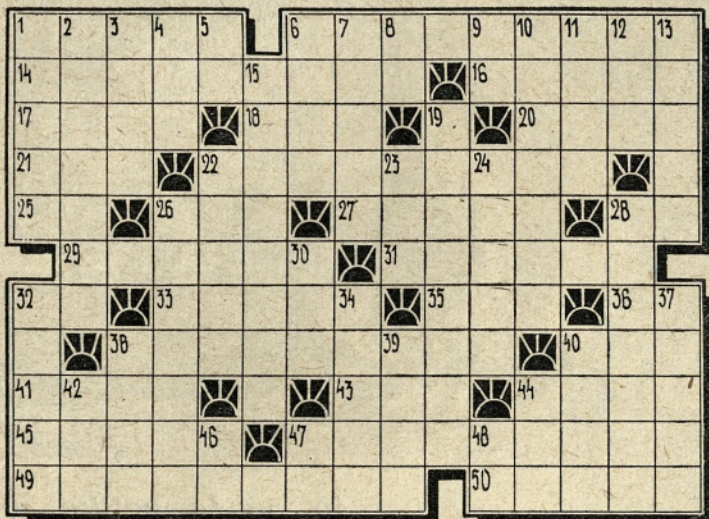
★

ki so zrasli šele pred drugo svetovno vojno in po nji. S kmetijstvom in industrijo napredujejo roko v roki arhitektura, kultura, šport, lovstvo, ribištvo.

Da, če je svet prejšnje čase govoril o Sibiriji, je videl v duhu pred seboj neskončno tajgo, nepregledno stepno plan, sem pa tja samotarskega lovca na medvede in lisice, in to je bilo vse. Če pa danes govorimo o Sibiriji, ki je stokrat večja kakor Jugoslavija, vidimo pred seboj tisoče hektarov obdelane zemlje, novo industrijo, odkrita prirodna bogastva v nedrjih zemlje in nova mesta. A pri vsem tem ima Sibirija še vedno le 20 milijonov prebivalcev.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. luknjičasta tkanina za plenice, 6. ruski dramatik («Brez krivde krivi»), 14. svetovni nazor, nasproten materializmu, 16. škodljivec sadnega drevja, 17. reka v Vojvodini, 18. stena, 20. bajta, baraka, 21. ime za starega Slovana, 22. nabiralec zdravilnih korenin, 25. medmet, 26. slovenski zgodovinar, 27. Messeneto-

va opera, 28. pritrčilnica, 29. srbski pisatelj («Pop Cira i pop Spira»), 31. španski pesnik in dramatik, ki so ga ubili španski fašisti (Lorca), 32. okrajšava za »starejši«, 33. beležnica, 35. tuje žensko ime, 36. okrajšava za »scilicet« (namreč) 38. nasilstvo, strahovlada, 40. skrajni konci celine, 41. znamka zobne paste, 43. pripadnik starega germanskega plemena, 44. ameriška filmska igralka (Deborah), 45. nemški pesnik, klasik svetobolja, 47. mesto na Koroškem, 49. naznaniti, 50. mesto v zalivu Rdečega morja.

Navpično: 1. kovinska tovarna v Kamniku, 2. sloga, enotnost, 3. psihološki preskus inteligence, 4. egiptansko božanstvo (daljša oblika), 5. kem. znak za lahko kovino, 6. upoštevanje, 7. glavni števniki, 8. časovna kratica, 9. ameriška kratica za »vse v redu«, 10. prazno službeno mesto, 11. prepir, nasprotje v mišljenju, 12. pred leti umrli slovenski pripovednik («Moloh»), 13. sultanov ukaz v stari Turčiji, 15. del električne napeljave, ki ne prevaja toka, 19. stolpi džamij, 22. krajevni prislov, 23. gol, 24. blaznim, 26. bajeslovni špartanski kralj, Agamemnonov brat, 28. ptica ujeđa, 30. planina v Srbiji (boji v I. svetovni vojni), 32. visoka, vitka stavba, 34. madžarsko mesto, ki ga je Nikolaj Subić Zrinjski branil pred Turki, 37. okoli, približno (dat.), 38. moško ime (smučar Sailer), 39. predsednik italijanske vlade, 40. ubožica, 42. nemški določni člen, 44. oblika bakterije, 46. dva samoglasnika, 47. osebni zaimek, 48. ime črke.

REŠITVE UGANK IZ 23. ŠTEVILKE

Križanka: Vod.: 1. pikolo, 7. anglofob, 14. ilustrator, 16. Ruhr, 17. lira, 18. Ate, 19. salama, 21. sod, 22. klenk, 24. pod, -z, 25. un, 26. plastilin, 28. Z(a)jec I(van), -d, 29. Poe, 30. Tales 31. del, 32. stelja, 35. tat, 36. poni, 37. kočje, 38. provizorij, 41. irigator, 42. maketa. Navp.: 5. L(ev Nikolajevič) T(olstoj).

Logogrifna izpolnjevanja: 1. Orfej — Morfej, 2. ptica, — petica, 3. Kanton — kanton, 4. Priam — pridam, 5. rafal — Rafael, 6. karte — kartel. Mendel.

Dve družini v kinu: Na skrajni desni je sedela Meta. Od leve proti desni so bili razvrščeni tako: Nace, Urška, Janez, Uroš, Barbka, Peter, Spela, Meta.

Zlogovna izpolnjevanja: 1. maraskino, 2. tahimeter, 3. Jevnica, 4. Mascagni, 5. tihotapec, 6. janičarji. Matjajev Matija.

ZA BISTRE OČI

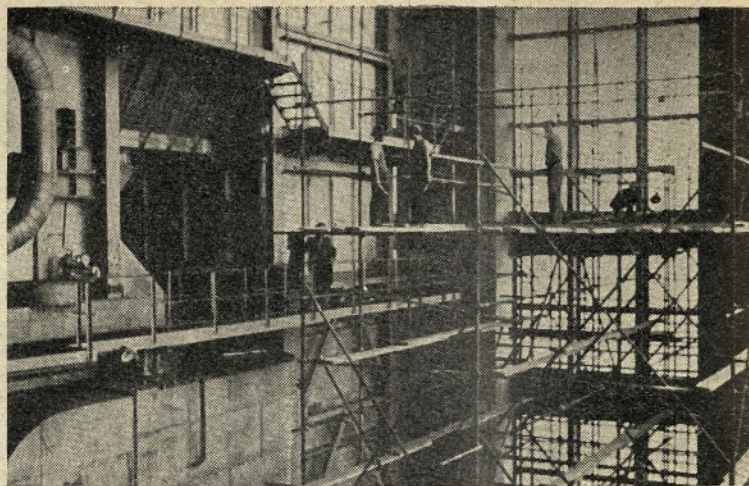

Samo dve deklici na sliki sta čisto enaki. kateri?

Zloženka

Dom — dušenje — ester — Inter — glad — kota — Lah — nav — Odra — Ork — stek — Stone — Urban — Zale.

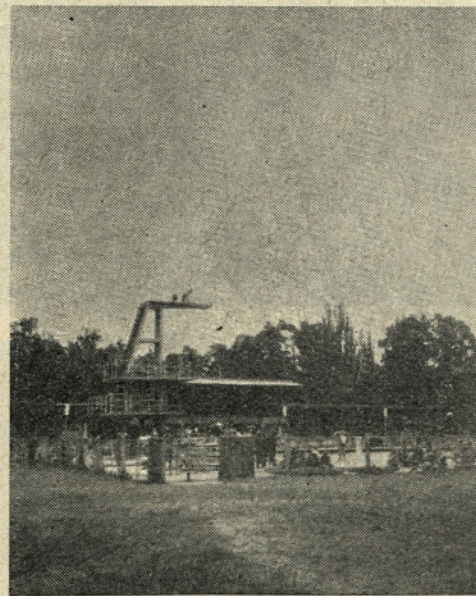
Združi po dve in dve gornji besedi, da dobiš samostalnike novega pomena. Če jih boš potem pravilno uredil, bodo dale začetnice slavnega italijanskega komediografa («Primorske zdrahe»).

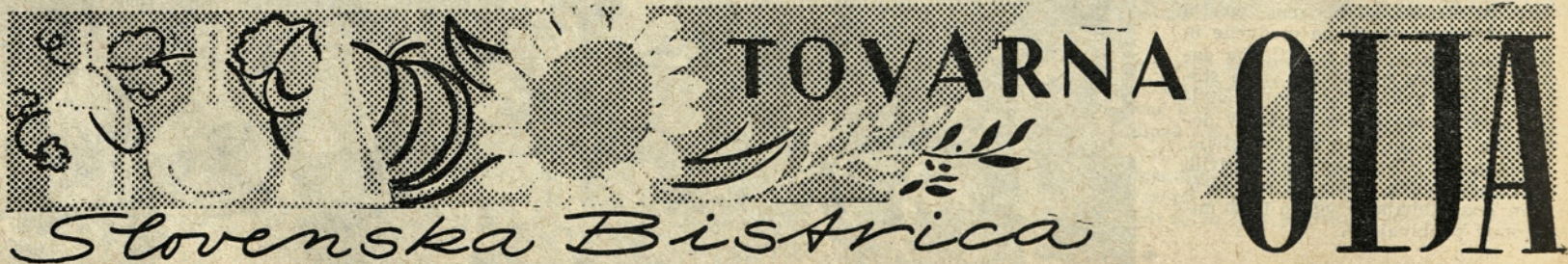
»SLIKOPLESK« - MARIBOR

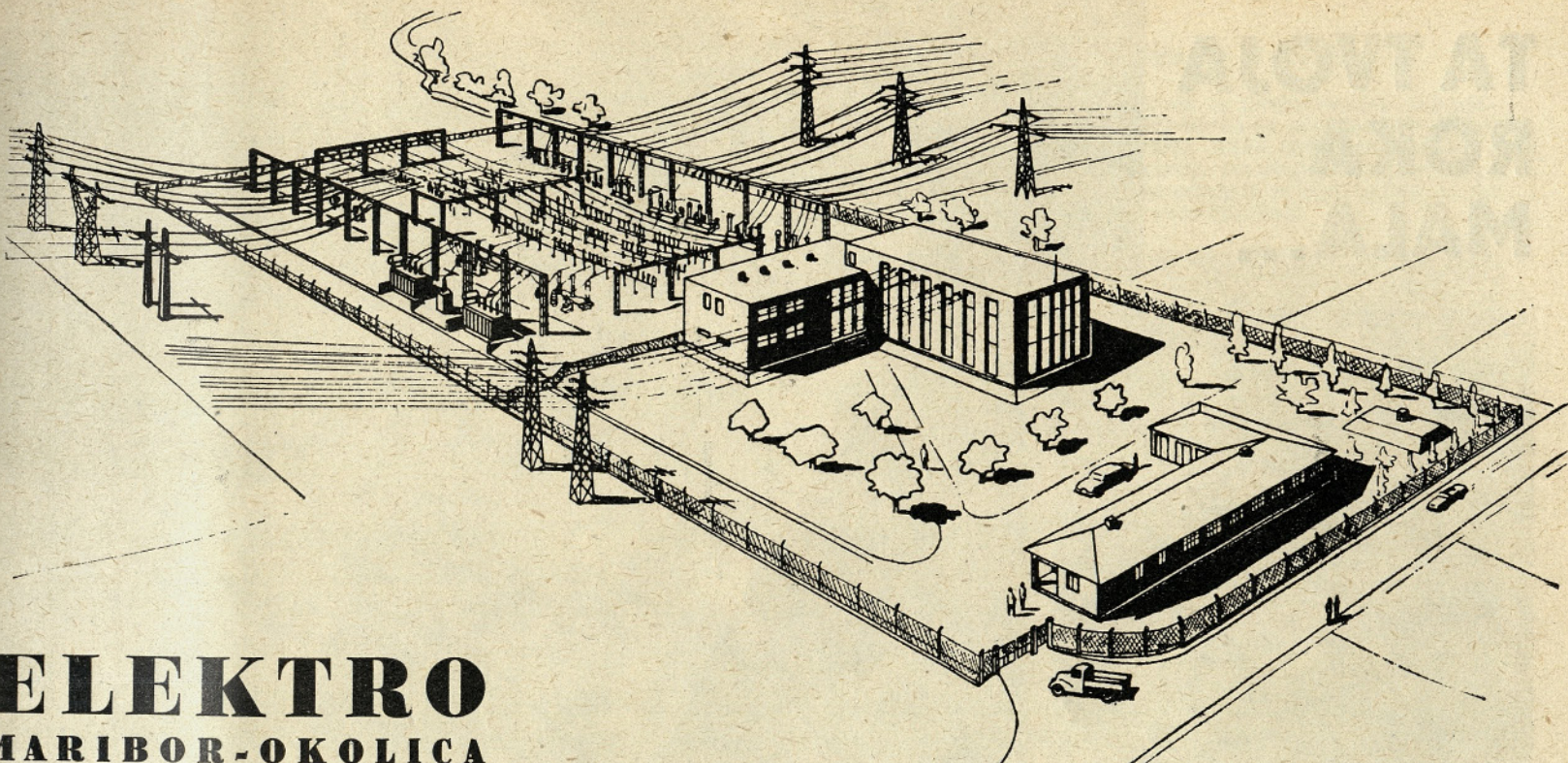
Podjetje se ukvarja s stavbeno-pohištenimi, pleskarskimi, mavčarskimi in pasarskimi deli. Posebej pa še z zaščito materiala z različnimi premazi: pocinkanjem, pleskanjem, bandažo vseh vrst industrijskih objektov in naprav. Podjetje ima zaposlenih cca 700 delavcev, poleg moške delovne sile zaposluje tudi žensko delovno silo, cca 10% kvalificirane. Razen tega ima 70 vajencev iz pleskarske in slikarske stroke. Svoje usluge opravlja podjetje po celi državi in ima dovolj dela. Težave pa ima s tem, ker ima premalo obratnih sredstev. Z odobritvijo investicijskega kredita bi se proizvodnja lahko dvignila za 50%. V lanskem letu je imelo podjetje za 300 milijonov din prometa, letos pa ga bo imelo za cca 350 milijonov. Hvalevredno je to, ker so vsa ta dela izvršena ročno in zahtevajo precej prizadevnosti in vestnosti vsakega posameznika. Podjetje ima skoro vso delovno silo kvalificirano, le 30% je priučene. V lastni režiji vodi tudi razne strokovne tečaje, v katerih se lahko nekvalificirani delavci usposobijo in napravijo potrebne izpite za kvalificirane delavce.

MARIBORSKI VODOVOD

Letno kopališče Mariborski otok je eno najlepših rečnih kopališč na Balkanu. Leži na otoku sredi Drave in je od središča mesta Maribora oddaljeno 3 kilometre. Kopališče je moderno urejeno, ima 3 bazene, skakalni stolp, kopališko stavbo s kabinami, omaricami in tribuno, ambulanto, brivnico in restavracijo.

ELEKTRO

MARIBOR-OKOLICA

MARIBOR, HEROJA TOMSIČA ULICA 2
S SVOJIMI OBRATI: MARIBOR OKOLICA, SLOVENSKA
BISTRICA, PTUJ, GOR. RADGONA, MURSKA SOBOTA,
RTP PEKRE, REMONTNE DELAVNICE RADVANJE

oskrbuje svoje omrežje z električno energijo, projektira, gradi in vzdržuje prenosne in razdelilne naprave, transformatorske postaje in krajevna omrežja. Montira hišne priključke, popravlja instalacije, stroje, gospodinjske aparate; umerja merilne aparate in števec.

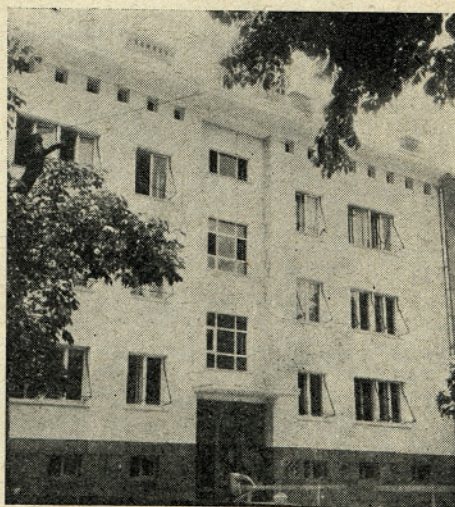
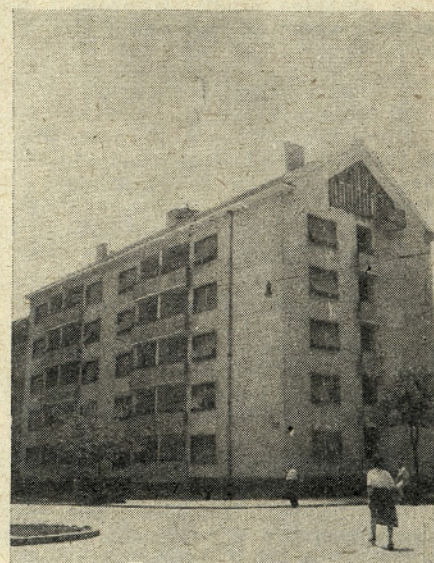
MARIBORSKA LIVARNA

izdeluje: medeninaste palice, vlečene odlitke barvastih kovin, vodovodne, parne in sanitarne armature, niklane in pokromane, gradbeno okovje iz medenine in aluminija, niklano in pokromano. Kovanci in odpreski iz bakrene, cinkove in aluminijeve zlitine. Kopalne peči. Gibljive spiralne cevi za izolacije.

Kupujemo vse vrste barvastih kovin.

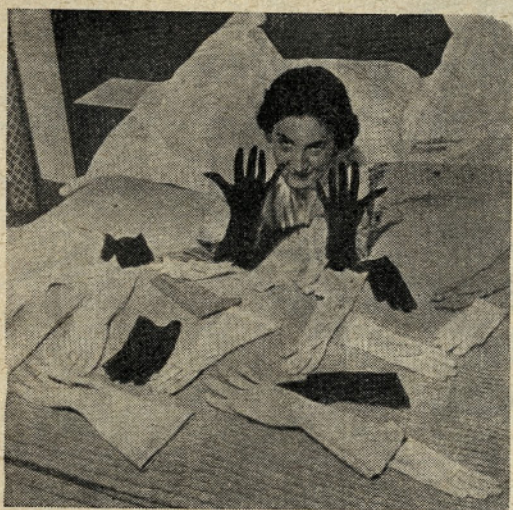
»STAVBAR«

Maribor

izvršuje vsa dela kvaliteto, solidno, hitro, in to dela s področja visoke gradnje, in se za to delo priporoča.

TA TVOJA ROKA MALA...

Yvonne Sariant je zaposlena v eni izmed pariških elitnih trgovin lepoticja in parfumov. Že zgodaj je zaslovela kot »dekllica z najlepšimi rokami na svetu«. Radi jo fotografirajo za reklamo, v kateri so njene roke nekakšno ozadje za propagando dragotin ali najcenejših dišav.

Ta tvoja roka mala...

Tale velika podoba — kakor da je ilustracija Krklečeve mladostne pesmi o ženskih rokah. Tvoje roke, dvoje belih lilij, dvoje belih željâ, dva nema krika v jutro, dve boli...

Nešteto pesnikov je že opevalo lepoto ženskih rok. In med svetovnimi imeni glasnikov te lepote ni bil poslednji naš France Prešeren, pokoren v vednem odrekannju ukazom ljubice, ki ga ni ljubila: »Da ne smem, si ukazala — belih rok se dotaknit, — zvedla dekllica si zala — kako znam pokoren bit...«

Ali pa — spomnimo se samo četrtega prizora v tretjem dejanju Shakespearove grozljive tragedije, ko se pričenjajo poslednje ure nesrečne Desdemone. Othello: »Sezi mi v roko. Ta roka je vlažna. To pomeni darežljivost, dobrosrčnost; vroča in vlažna; taki roki treba odpovedi in molitve, mnogo pokore in duhovnih vaj, zakaj tu biva mlad in znojen vrag, ki rad se buni. To je dobra roka, podarna. Odprta roka: v starih časih so srca oddajale roke; dan-današnji dan velja geslo: rokó, ne srca!«

Kaj bi še mogli pristaviti k vsem tem visokim besedam, ki smo jih vzeli poetom? Samo dvoje podob, dvoje rok, najlepših rok na svetu.

Pravijo, da so to najlepše roke na svetu (desno). Roke Yvonne Sariant. Mlada dama si umije roke po dvanajstkrat na dan, in kadar gre v družbo ali na izlet, ima vedno s seboj majhno tubo kreme v torbici, da lahko v vsakršnih okoliščinah neguje svoje dragocene roke.

KJE in KOD?

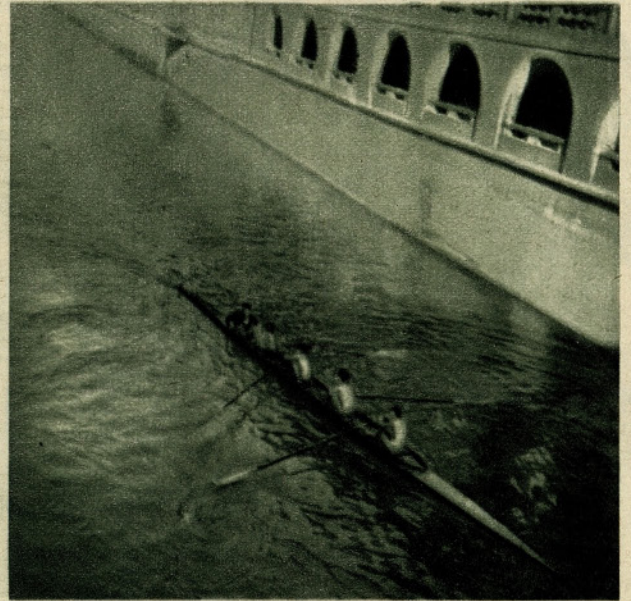
Pleničke je prala ...

No, ni treba, da so ravno pleničke, saj bizoviške perice pero za Ljubljano vse, kar je treba oprati. V vasi Bizoviku, kamor priteka vedno sveža voda z Orleja, skoraj ni hiše, kjer ne bi skrbeli za snago Ljubljane. Tudi v sosedni Hrušici so »ljubljske« perice. To je stara tradicija. Vsak ponedeljek prihajajo v Ljubljano z vozički sveže opranega perila in se vračajo z novo zalogo domov.

Čolnič ziblje se in giblje ...

Ne samo Bled in Sava in druga »velika vodovja«, tudi Ljubljana je zdaj náred za naše veslače. Zlasti, kadar po deževju naraste, lahko ljubljanski veslači v kajakih pa tudi v osmercih preizkušajo svoje moči po sredi Ljubljane. Še vse premalo je tega športa, ki naj bi osveževal in krepil našo mladino.

Na Slavniku

Slavnik nad Kozino se uvršča med naše najbolj obiskovane gore. Po pravici mu pravijo istrski Triglav, četudi je za cel tisočak nižji od gorenjskega patriarha. Visok je namreč 1028 m. Kakor na dlani vidiš Trst in Furlansko nižino. Tudi v našo zgodovino je zapisan, saj je tod držala pot med Glavnim štabom NOV in Trstom. Zdaj je dobil Slavnik svoj planinski dom, imenovan po znamenitem pokojnem alpinistu in pisatelju dr. Henriku Tumt. In še en istrski motiv (na desni): tako je bilo v nedavni vročini.

Spominu naših herojev

Naši kraji se častno oddolžujejo spominu padlih herojev, talcev in ostalih žrtev nacističnega nasilja. Rastó spomeniki, več ali manj umetniški, mnoge domove pa krasijo spominske plošče. Naši narodni prazniki nudijo priložnost za pietetne slovesnosti. Ob letošnjem Dnevu borca smo spet odkrili lepo število novih spomenikov in spominskih plošč. Posebno slovesen je bil ta praznik v Rožni dolini. Rožnodolci z Vičem in okolico so pripravili obsežno praznovanje, višek slovesnosti pa je bilo odkritje spomenika v Novi vasi.

VSEPOVSOD!

Zlato klasje

Poročila iz vse Jugoslavije pravijo, da smo lahko zadovoljni z letošnjo žetvijo. Pšenica — to ni samo naš beli kruh, to je tudi zgodovina civilizacije. Desetina vse orne zemlje na svetu je posejana s pšenico. Pšeničnih polj je površinsko več kakor vsega drugega žita, skoraj toliko kakor riža in turščice skupaj. Pšenica uspeva danes od Zapolarja do ravnika, od podolij pri morjih do himalajskih pobočij na višini 3300 m. Pšenice je nad 15.000 vrst in ta ali ona uspeva v vsaki kmetijski državi, v vročem ali hladnem podnebnju, da, celo v najbolj suhotnih deželah. In sleherni dan v letu prinaša kjerkoli kmetovalcem zlati blagoslov, vsak mesec žanjejo nekje na svetu. Tudi v naši domovini se vrstijo dnevi žetve v različnem zaporedju. Ko so že davno padli prvi snopi v Vojvodini, so zapeli srpi na Pohorju.

Levo: smrt in pogreb vsakega pripadnika Serpov obhajajo doma z veliko pojedino. Na sliki vidimo zbrano ljudstvo, ki ga gosti vdova po nekem uglednem domačinu. V leseno torilce, ki ga mora prnesti vsakdo s seboj, nasujejo gostu nekoliko tsambe, prežgane moke, ki ji gost sam doda nekaj masla in riža. Zatem pijejo čaj.

Desno: ženske iz rodu Serp so pridne in dobre gospodinje. Njih kuhinje so velike in snažne, opremljene z mnogimi pripomočki pri tem delu. Kuhinja je hkrati največji prostor v hiši. V navadi je kuhanje na odprtem ognjišču.

Hribolazec, ki se želi povzpeti na ta ali oni vrh himalajskega masiva, najvišjega gorovja sveta, se mora najprej odpraviti v Nepal, deželo na južni strani Himalaje. Njeno prostranstvo meri 140 tisoč kvadratnih kilometrov. V visokih kotlinah so naselja z ljudmi, ki živijo od poljedelstva, v višinskih predelih pa je razširjena živinoreja. Med sedmimi milijoni prebivalcev Nepala prevladujejo tibetski Mongolidi, vladajoči živelj pa so indoazijski Gurki.

Vsakdo, ki se želi iz tega izhodišča povzpeti na kak vršac, mora tu poiskati pomoč za vodstvo po gorskih stezah, a tudi za prenašanje bremen, ki jih sam ne more obvladati zaradi ozračnih pogojev v določenih višinah. To stvar oskrbijo rade volje Serpe, gorski rod planinskih vodičev in nosačev, ki so se v tem svojstvu izkazali že pri neštetihih ekspedicijah. Ne slovijo Serpe zaman zaradi svoje odpornosti, zmogljivosti in vztrajnosti, kakršnim ni v teh pogojih kos noben civiliziran človek, posebno še Evropejec.

Ko so l. 1953 Angleži organizirali odpravo na Mount Everest, najvišjo goro sveta, ki se dviga do višine 8840 m nad morjem, je bilo med člani odprave tudi več Serp, ki so pomagali nositi bremena. Izredna uporabnost teh mož se je izkazala posebno tedaj, ko je bilo treba prilesti na vrh Mount Everesta. Kakor je znano, sta stopila na njegovo teme Novozelanec Hilary in Serpa Tencing. Brez Tencinga bi bil Hilary težko sam prilezel na vrh. Tencing je nosil glavno breme tega podviga, saj je bil težko otovorjen, medtem ko se je Hilary sprostil vse odvečne teže. Po pravici se torej imenujeta med zmagovalci najvišjega vrha sveta Hilary in Tensing v isti sapi. Nekateri so to zmago Tensingu nekoliko zavidali, morali pa so jo le priznati.

Do l. 1953 so bili Serpe malo znani gorski vodiči in nosači, po zmagi nad Mount Everestom pa so postali slavni širom po svetu. Začeli so o njih pisati in objavljati slike iz njihovega življenja. Tudi pri nas. Skoraj bo v našem jeziku izšla knjiga o Himalaji, zato ne bo odveč, če prikažemo v nekaj slikah življenje Serp in njihovega občestva. Te slike nam pripovedujejo, da so Serpe marljivi delovni ljudje, ki živijo sicer v posebnih pogojih, a dosegaajo prav zaradi tega izredne uspehe.

ŠERPE

Zgoraj levo: Serpe so nosači brez primere. Moški zadene na rame z lahkoto breme, težko do 70 kg, ženska pa se oprta brez omagovanja s 40 kg teže. Na desni vidimo nosača, ki je pomagal nositi tovor odpravi na Nanga Parbat. — Levo spodaj: vražarstvo je pri gorskih rodovih Serp še vedno močno razširjeno. Ljudje verjamejo v zlobne duhove, ki jih odganjajo na svojevrstne načine. Na sliki vidimo dečka, ki je zgnel iz testa nekaj figur ter jih položil na pot, da bi zabranil zlým duhovom vstop v hišo, kjer ima bolnega očeta.

Aluminij

za praktično uporabo

Pro osvoboditvi je bil »Impol« v Slovenski Bistrici edino podjetje v naši državi, ki je predelovalo pisane kovine. Z obnovo, industrializacijo in elektrifikacijo dežele je stal kolektiv pred velikimi, odgovornimi nalogami, ki jih je lahko premagal le z vztrajnostjo, kajti njihov tehnološki proces in ustrezne naprave so jim delo precej otežkočale.

V tem obdobju so bile velike potrebe zlasti po lahkih kovinah, predvsem po čistem aluminiju. Da bi omejili uvoz aluminjskih zlitin, je postala njih izdelava zelo aktualno vprašanje. Zaradi pomanjkanja bakra je bilo treba določene proizvode zamenjati z aluminijastimi.

V Impolu so začeli delati s polno paro. Nekatere stare produkte so opustili in začeli izdelovati nove. Zgradili so domačo poizkusno livarno za proizvodnjo aluminijastih zlitin, kajti odlitke iz čistega aluminija dobivajo iz Kidričevega. Ze prva leta so se pokazali veliki uspehi. Utežno razmerje bakra proti aluminiju se je manjšalo iz leta v leto. Tako je bilo procentualno razmerje bakra proti aluminiju leta 1950 90:10, leta 1956 že 25:75, za leto 1957 pa predvidevajo le 10% proizvodov iz bakra, medtem ko jih bo iz aluminija že 90%.

Aluminij je pri nas še razmeroma nepoznan material. Ljudje se ga radi izogibajo, ker ga ne poznajo. Da bi utrli aluminiju pot v naše gospodarstvo in dokazali njegovo uporabnost, so v Impolu v Slovenski Bistrici osnovali montažno delavnico za aluminjske konstrukcije. Deset let so v tej delavnici montirali že sto in sto izložbenih oken, vrat portalov, pregradnih sten ter različnih objektov zunanje in notranje arhitekture, na najvidnejših krajih naših mest in naselij. S temi praktičnimi primeri na terenu so dokazali, kako je lahko aluminij uporaben in trpežen, če znamo z njim pravilno ravnati. Na slikah vidimo, da je aluminij res lep in prijeten za oko, če je okusno izdelan.

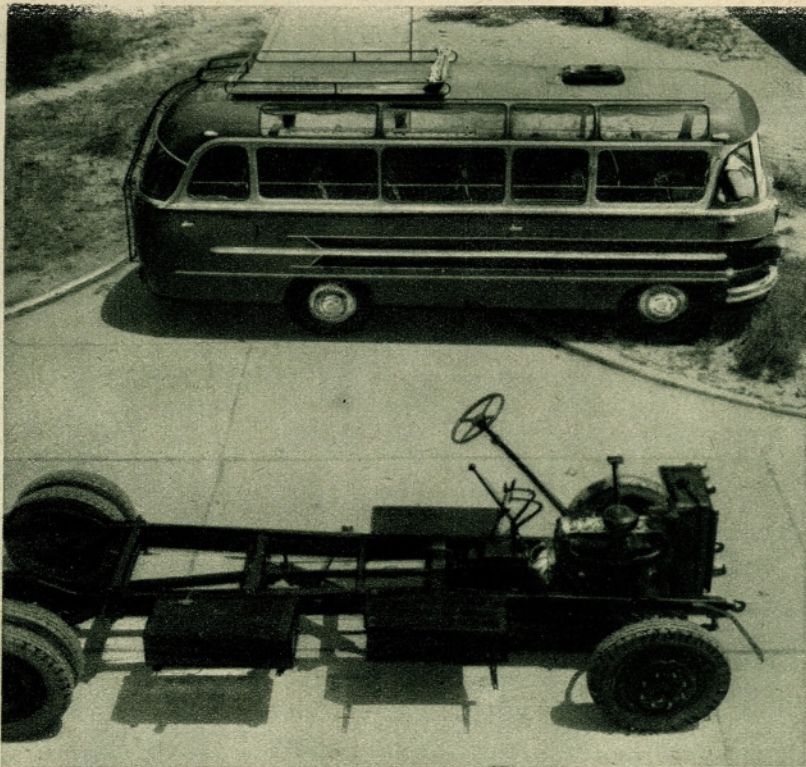
Zadnja leta so v podjetju zaznamovali velike uspehe tudi pri osvajanju novih tehnoloških postopkov, pri naraščanju fizičnega obsega proizvodnje. Lani so dosegli v podjetju doslej največjo proizvodnjo. V sorazmerju s predlanskim letom je narasla za 12%. Kljub temu, da se je proizvodnja dvignila, so delovno silo le malenkostno povečali, saj stremijo za tem, da jo čimracionalneje izrabljajo.

Doslej so praktično osvojili vse tehnološke procese za proizvodnjo pločevine, trakov, lamel, rondel, žice, vrvi, palic, cevi in profilov iz aluminija in vseh do sedaj v tujini standardiziranih aluminijevih zlitin.

Določene proizvode obdelajo tudi površinsko, z mehanskim ali elektrolitskim potom, po postopku anodne oksidacije. Tovrstna naprava je najmodernejše opremljena in avtomatizirana tako, da proizvode lahko tudi obarvajo v vseh zahtevanih barvah.

Kolektiv podjetja stremi za tem, da bi z danimi sredstvi in možnostmi osvojil nove proizvode in dosegel čimvečjo in čimkvalitetnejšo proizvodnjo. To zahtevajo tudi vedno večja in vedno bolj zahtevna naročila, tako domača, kot tuja. Za vse proizvode iz aluminijastih zlitin se namreč tuja tržišča vedno bolj zanimajo. Njihovi stalni potrošniki so: Bližnji vzhod, Indija, nekatere dežele Južne Amerike in ZDA.

Tovarna Avtomobilov Maribor

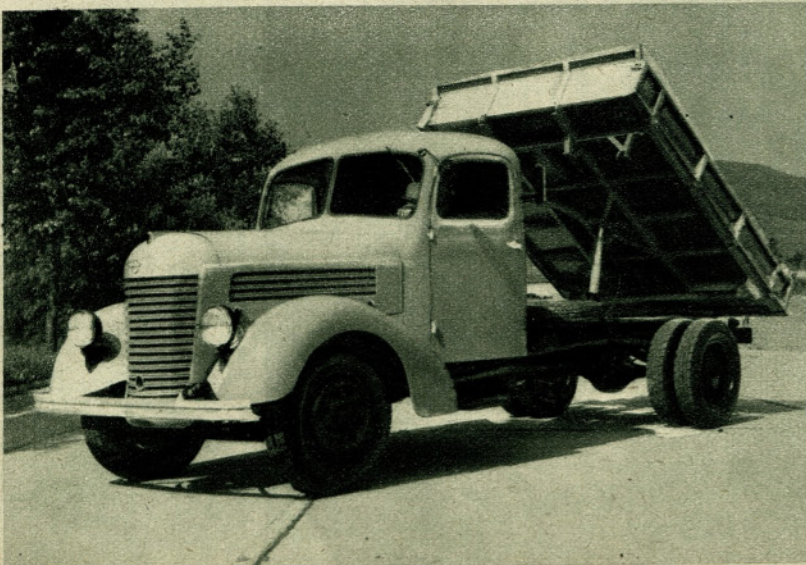

Tovarna avtomobilov v Mariboru je eno naših največjih podjetij kovinske stroke. V letu 1947, torej pred desetimi leti, je začelo proizvajati kamione in avtobuse, znane po vsej Jugoslaviji pod imenom »Pionir«. Od tedaj pa do danes je TAM poslala na tržišče blizu 11.000 vozil, kar je vsekakor lep doprinos kolektiva industrijskemu razvoju socialistične Jugoslavije.

V tem času je TAM izpopolnila tudi svoj tehnični kader, tako da je danes vozilo »Pionir«, posebej zato, ker je tip vozila star (iz leta 1928), v vsakem pogledu solidno, ekonomično in se lahko mirno kosa z avtomobili v inozemstvu. Razen kamionov in avtobusov pa se TAM bavi s proizvodnjo raznih specialnih vozil, kakor so različne vrste cistern za prevoz goriva, smeti, fekalij, dvo- in tristranski prekucniki, gasilski vozovi itd. Izdelava teh vozil, ki so danes pri nas zelo iskana, je tovarni uspela zlasti s koprodukcijo mnogih drugih podjetij v državi.

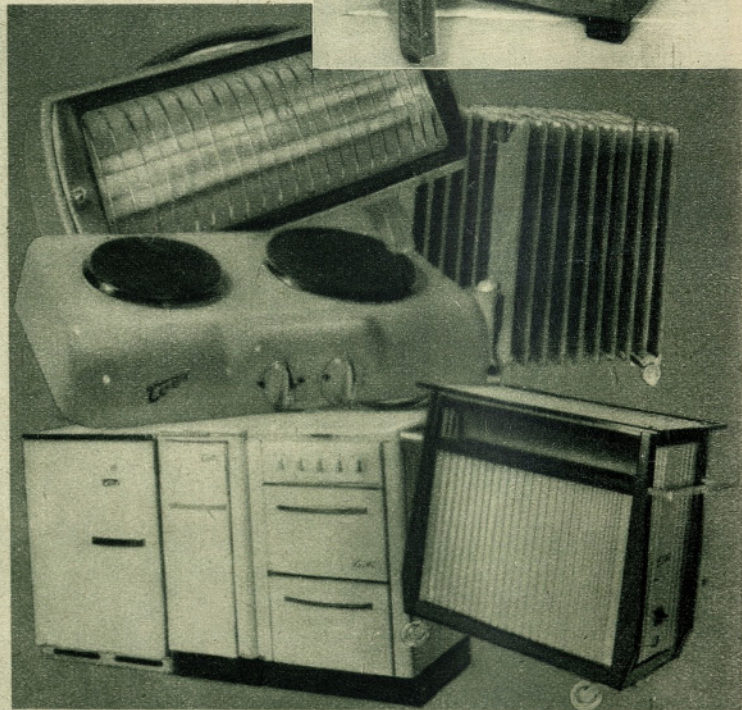
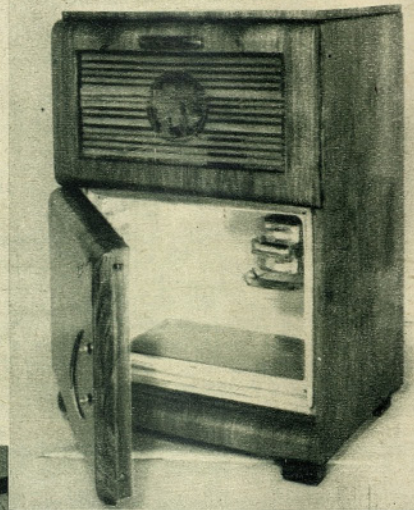
Se v letošnjem letu pa bo TAM ponudila jugoslovanskemu tržišču novo vozilo, TAM 4500. Ta avtomobil izdelujejo po licenci nemške tvrdke Kloockner-Humboldt-Deutz ter bo v primeri s »Pionirjem« boljše, sodobnejše v vseh ozirih. Njegova prednost je zlasti v zračno hlajenem motorju, znamke Diesel, v večji tonaži (štiri in pol tone) ter v ostali modernejši opremlitvi. Že pri prvih vozilih bo v njih 27% domačega materiala.

Dosedanji uspehi TAM so nedvomna garancija, da bo kolektiv uresničil velike naloge tudi v prihodnosti.

Tovarna termoelektričnih proizvodov Limbuš

Ob potoku Bistrica v Limbušu stoji nekdanji stari mlin Scherbaum. To je bila v začetku delavnica za izdelavo pohištvenega okovja. Po osvoboditvi so izdelavo okovja opustili. Prešli so na produkcijo termoelektričnih aparatov. Tu je danes, po vsej državi znana tovarna Tobí. Na naših slikah vidite nekaj izdelkov te tovarne. Kaj niso morda res okusno izdelani? Le katera gospodinja jih ne bi bila vesela.

Pregovor: »Čas je zlato«, kaj radi uporabljamo. In vendar se ponekod naše gospodinjice še zamudijo v kuhinji ves dopoldan. Treba je prinesiti drva, zakuriti štedilnik, pripraviti obed, in vse to je tako zamudno. V poletnih mesecih pa se hrana še tako rada pokvari. Sodobna gospodinja si danes pomaga že z najrazličnejšimi modernimi pripravami. Te niso nikakršen luksus, marveč nujno potrebne sleherni gospodinjici. Katere so te praktične priprave? Električni štedilnik, električni kuhalniki in pečice, hladilniki ter vrsta drugih reči.

Pred leti smo dobili za drage denarje to samo v tujini. Danes pa imamo doma že dobro poznano tovarno Tobí v Limbušu pri Mariboru, ki izdeluje električne priprave za gospodinjice.

Po večletnih izkušnjah je tovarna poleg drugega začela izdelovati tudi električne štedilnike s pečico in priključenim termostatom in uro, ki avtomatično regulira vročinske stopnje. Treba je samo priključiti pečico na zaželeno toplotno stopnjo, ostalo opravi avtomat. Štedilniki so tehnično izpopolnjeni in okusno izdelani. Na njih lahko že z minimalnimi stroški skuhate obed za vso družino. Ni čudno torej, da so gospodinjice s Tobíjevimi štedilniki nadvse zadovoljne, saj so okras kuhinji, prihranijo pa jim tudi mnogo dela.

Naštetimo še posebnosti Tobíjevih električnih štedilnikov: na štedilniški plošči imajo pokrov, opremljeni so s termostatom, imajo kontrolno lučko, avtomatsko uro na izklop in prostor za posodo.

Štedilnikom je ob prodaji priložen garancijski list za dve leti. V tem času servisna služba zamenja kuhalne plošče in grelne vložke pečice.

TOVARNA VOLNENIH IN VIGOGNE

Se danes so v tovarni volnenih in vigogne izdelkov v Mariboru v pogonu stroji, ki jih je kupil prvi lastnik tovarne Erlich leta 1924. Kljub zastarelim strojem dosega podjetje predvojno proizvodnjo, 2 milijona kvadratnih metrov tkanin iz mikane preje, 700 ton preje in 350 ton vate. Sortiment svojih izdelkov so tudi razširili. Izdelujejo razne tkanine iz mikane preje, iz česane volne in preje (kamgarne) in vatelin. Z lastnimi sredstvi so postavili nov obrat za izdelavo vate, ker star zaradi higienskih in tehnoloških vzrokov ni več odgovarjal. V kratkem bodo rekonstruirali obrat predilnice in tako odpravili ozko grlo v proizvodnji. V načrtu je tudi obnova ostalih obratov.

Na delovni kolektiv medtem niso pozabili. V Poreču imajo svoj camping, na Pohorju pa počitniški dom »Jelka«. Za bolne delavce poskrbijo v lastni ambulanti.

IZDELKOV — MARIBOR

Na mnogih razstavah smo že videli okusno izdelane in trpežne izdelke »Tovarne volnenih in vigogne izdelkov iz Maribora«. Preko svojih potnikov in poslovalnice v Beogradu jih prodajajo po vsej naši državi. Zaradi zastarelih strojev proizvodnja komaj še ustreza potrebam v državi.

„PROJEKT“ MARIBOR PROJEKTIRA VISOKE GRADNJE

Projekt v Mariboru danes dobro poznajo v Mariboru in bližnji okolici. Specializiral se je predvsem na visoke gradnje. Na naših slikah lahko vidite nekaj visokih zgradb, ki jih je projektiral »Projekt«. Slike zgoraj, od leve proti desni: »Tamovi« stanovanjski bloki v Mariboru so res lepi in moderno grajeni. Na spodnji sliki pa vidimo novo topilnico v Rudniku svinca v Mežici, ki je prav tako delo mariborskega »Projekta«.

Tak je pogled na obrate Sane v Hočah. Človek skoraj ne bi dejal, da iz teh, za tovarno nič kaj primernih poslopij prihaja toliko sladkosti. In vendar je tako. Toda v tovarni pravijo in upajo, da se bo tudi zunanja slika njihove tovarne v doglednem času spremenila. Izvršili bodo rekonstrukcijo obratov, tako se res ni bati, da bi zmanjkalo okusnih keksov, bonbonov in drugih sladkarij iz Sane.

V „SANI“ vedno več in vedno bolje

Katera gospodinja, pa tudi razni ljubitelji »sladkosti« v eni ali drugi obliki, ne pozna izdelkov z imenom »SANA«, ki tudi že nekaj pove. Ti izdelki, bodisi iz sladkorja, moke ali škroba, bonboni, šumeča limonada, čokolada, keksi, pudingi in pecilni praški, prihajajo iz razmeroma majhne in zastarele tovarne pod obronki zelenega Pohorja v Hočah.

Ce kdaj zmanjka na trgu iskanih pecilnih praškov iz »Sane«, bonbonov ali keksov, potem, bodite prepričani, ni to krivda delovnega kolektiva. Zastarelost obratov, poslopij in strojev ter, bodimo kar odkritosrčni — zamujen čas po osvoboditvi — so vzrok, da se tam borijo z marsikatero težavo, predvsem z nepovezanostjo tehnološkega procesa, kar je posledica dejstva, da je naraščajoča proizvodnja že zdavnaj presegla kapaciteto, za katero je bila tovarna grajena. Zato so v tovarni tudi polni načrtov, da bi čimprej odstranili ozka grla v proizvodnji, predvsem v pekarni, kjer peč lahko speče v 8 urah komaj 400 kg, stroji pa bi lahko izdelali 2000 kg keksov. Zato bodo v najkrajšem času postavili drugo peč, peč za pečenje oblatov in verižno peč za peko keksov. Obnovili pa bodo tudi oddelek za proizvodnjo čokolade.

In vendar so v Sani kljub vsem težočam od letošnjega količinskega plana izdelali v prvih 4 mesecih že 267 ton izdelkov, kar kaže, da bodo celotni letni plan krepko presegli. Po predvideni rekonstrukciji tovarne pa bodo proizvodnjo kar za trikrat povečali. Pri tem pa je tovarna po podatkih Zveznega združenja za čokoladno in bonbonsko industrijo po količinski proizvodnji že sedaj na 10 mestu v državi.

Slika v sredini levo prikazuje delavko pri polnilnem stroju. Ta stroj v 8 urah stehta količino, napolni in zalepi 20.000 vrečk.

V bonbonskem oddelku (spodaj levo) delata pri zavijanju sladkih lizik tudi dve slepi delavki. Ena izpolnjuje normo 90 druga pa 70%. Razlika do polnega zaslужka jim izplača Združenje slepih.

Desno: v oddelku za dražiranje. Tu dajejo bonbonom končno obliko in lesk.

